

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra ruských a východoevropských studií

Bakalářská práce

2020

Kamilya Filipchenko

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

**Kubánská krize na stránkách Pravdy a The New York
Times**

Bakalářská práce

Autor práce: Kamilya Filipchenko

Studijní program: Mezinárodní teritoriální studia

Vedoucí práce: Mgr. Miroslava Jasenčáková

Rok obhajoby: 2020

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 18. května 2020

Kamilya Filipchenko

Bibliografický záznam

FILIPCHENKO, Kamilya. *Kubánská krize na stránkách Pravdy a The New York Times*. Praha, 2020. 31 s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Miroslava Jasenčáková.

Rozsah práce: 60 212

Anotace

Bakalářská práce *Kubánská krize na stránkách Pravdy a The New York Times* si klade za cíl provést komparaci vybraných soudobých zpravodajských článků ze sovětské *Pravdy* a amerického *The New York Times*. Jedná se o přední deníky dvou supervelmocí období tzv. studené války Sovětského svazu a Spojených států amerických. Kubánská krize, která se odehrála koncem října 1962, je označována za vrchol napětí mezi představiteli proti sobě stojících politických táborů SSSR a USA, jenž málem vrhnul svět do propasti jaderné války. Prostřednictvím krátkého shrnutí historického kontextu tehdejší kubánské situace a vzájemných vztahů Kuby se dvěma supervelmocemi a poté rozbohem fungování hromadného tisku v době studené války budou následně na základě předem položených dílčích výzkumných otázek detailně rozebírané soudobé články vybraných deníků. Novým přínosem této práce do problematiky kubánské jaderné krize bude právě srovnání, jakým způsobem vybrané tiskoviny informovaly vlastní širokou veřejnost o probíhajícím válečném napětí v Karibském moři.

Annotation

The goal of the bachelor thesis named *Cuban Missile Crisis on Pravda and The New York Times pages* is to compare selected contemporary news articles from the Soviet *Pravda* and the American *The New York Times*. Those are leading daily newspapers of the two superpowers of the Cold War time, the Soviet Union, and the United States. Cuban missile crisis, which happened in late October 1962, is considered as a peak of tension between representatives of the political camps USSR and USA that were facing each other. Also, the confrontation is often considered the closest to escalating into a nuclear war. The thesis starts with short historical context summary of Cuban situation at that time and its relationship with the two superpowers. Then there is an analysis of the Cold War print media. The core of the work is the detail analysis of contemporary news articles of selected daily newspapers which is based on partial research questions. A new contribution of this thesis to the issues of the Cuban Missile Crisis is the comparison of how the selected newspapers informed their own readers about the war tension in Caribbean Sea at that time.

Klíčová slova

Kubánská krize, SSSR, USA, Kuba, noviny, Pravda, The New York Times

Keywords

Cuban Missile Crisis, USSR, USA, Cuba, newspapers, Pravda, The New York Times

Title

Cuban Missile Crisis on the pages of Pravda and The New York Times

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala zejména vedoucí této práce, paní Mgr. Miroslavě Jasenčákové, za její cenné rady, potřebnou pomoc nejen při výběru tématu práce, ale také při jejím samotném zpracování. Zvláště bych chtěla také poděkovat, paní Mgr. Andree Ivaničové, za pomoc při gramatické a stylistické kontrole práce.

Obsah

Úvod.....	1
1. Historický kontext	3
1.1. Kuba	3
1.2. Kubánsko-sovětské vztahy	5
1.3. Kubánsko-americké vztahy	7
1.4. Krizové dny	8
2. Tisk v době studené války	11
3. Kubánská krize v tisku	15
3.1. Kubánská krize na stránkách <i>Pravdy</i>	15
3.2. Kubánská krize na stránkách <i>The New York Times</i>	20
4. Srovnání zjištěných informací.....	26
Závěr.....	28
Summary	29
Použitá literatura.....	30

Úvod

Téma bakalářské práce se zaměřuje na vrcholný konflikt studené války kubánskou krizí a její zpracování předními deníky vydávanými dvěma hlavními aktéry studené války – supervelmocemi té doby – Sovětským svazem a Spojenými státy americkými. Je pravda, že dané téma bylo zpracováno mnohokrát a z nejrůznějších úhlů, avšak zájmem a cílem této práce je představit kubánskou krizi prostřednictvím publikací sovětské *Pravdy* a amerického *The New York Times*. Práce se zaměřuje na způsob, jakým tyto dva přední deníky vybrané okamžiky kubánské krize interpretovaly.

Zajímavým a novým přínosem je, že v práci je provedena komparace těchto soudobých deníků a jejich způsobu prezentace kubánské krize svým čtenářům.

Pro dosažení tohoto cíle jsou stanovené dílčí výzkumné otázky, které nejen zjednoduší zpracování velkého kvanta článků zkoumaného období, od 12. září 1962 do 4. listopadu 1962, ale také poslouží jako podklad pro provedení následné komparace. Stanovené časové rozpětí bezprostředně zahrnuje počátky konfliktu a ukončení krize dosažením kompromisní dohody. Jednotlivými otázkami jsou: 1. Jaký postoj zaujímaly deníky v popisování Kuby před vypuknutím jaderné krize? 2. Jakým způsobem došlo k odhalení přítomnosti sovětských raket na kubánském teritoriu? 3. Jak přistupovaly deníky ke zpracování otázky potenciální jaderné války? a 4. Komu byly připisovány zásluhy za vyřešení jaderného konfliktu? Jelikož se bude jednat o komparaci zpravodajství dvou proti sobě stojících táborů studené války, práce předpokládá, že zjištěné informace a interpretace problému získaná ze soudobých článků *Pravdy* a *The New York Time* se od sebe budou razantně lišit, a to v tom smyslu, že každý z deníků bude mít snahu představit aktivity svého státu v co nejlepším světle na úkor objektivního zhodnocení situace. Současně se bude objevovat také výrazné kritika druhého státu.

Zpracování dané bakalářské práce je založeno na analýze primárních textů – novinových článků – a jejich interpretaci v kontextu dobových událostí tak, jak jsou známy ze sekundární literatury. Dále se práce inspirovala metodologií pro analýzu mediálních textů, zejména komparativními metodami, která umožňuje přesně sledovat stanovený cíl. V případě této práce zodpovězení na jednotlivé výzkumné otázky.

Pro pochopení kontextu zkoumaného tématu, je v první části práce uveden nástin zkoumané problematiky. Zde se objasní, jaké vztahy měla Kuba se svým sousedem USA, co ji vedlo navázat si vztahy s SSSR a důvody, které přivedly k rozpoutání mezinárodního napětí. Taktéž zde bude krátce představen průběh nejkrizovějších říjnových dnů roku 1962.

Následně se práce zaměřuje na postavení a způsob fungování masových médií v době studené války. Hlavní důraz je však kladen na zkoumání periodického tisku a jeho společenského významu a síle v tehdejší době, jehož analýza tvoří třetí a hlavní část této práce.

V rámci této analýzy jsou pak dále ve zvláštních samostatných kapitolách detailně zkoumány vybrané články z deníku *Pravda* a *The New York Times*. Hlavní část práce se zaměřuje na způsob interpretace kubánské problematiky na stránkách daných novin. Přitom získané poznatky z novinových článků jsou pro podpoření širšího kontextu doplněny krátkými informacemi z odborné literatury.

Důležitým pramenem pro zpracování bakalářské práce tvořil primární zdroj, který byl získán z novinových archivů obou deníků. Přístup k sovětským novinám *Pravda* byl zajištěn ve Slezském zemském muzeu v Opavě. Přístup k americkému deníku *The New York Times* byl jednodušší, jelikož celý novinový archiv je zdigitalizován a je dostupný na oficiální webové stránce deníku. Ze sekundární literatury byla velkým přínosem a oporou při zkoumání vybraného tématu kniha od českého historika Vladimíra Nálevky *Karibská krize*, která detailně rozebírá zkoumanou problematiku na základě vydaných i nevydaných archivních pramenů, a vzpomínková kniha bratra amerického prezidenta Roberta Kennedyho *Třináct dní*, která byla obohacena komentářem docenta FSV UK Víta Smetany. Pro potřeby této práce měla také klíčové postavení odborná literatura zabývající se žurnalistikou a tiskem v době studené války. V této oblasti byla zejména nápomocnou kniha *Masová Média* od profesora na Jana Jiráka a docentky Barbory Köpplové, která se zabývá mediální komunikací jako obecným pojmem a interakcí mezi médii, publikem a společenským kontextem. Využívány byly také různé elektronicky dostupné články a knihy zabývající se zkoumanou problematikou v anglickém, ruském a českém jazyce.

1. Historický kontext

Studená válka rozdělila svět na dva proti sobě stojící tábory kapitalismu a socialismu. Tato doba se charakterizuje neustálým soupeřením, politickými a vojenskými konflikty, propagandou, špionáží, hospodářskými blokádami a dalšími metodami vedení boje. Začátkem 60. let 20. století se mezinárodní napětí v poměrně malém časovém úseku vyšplhalo hned dvakrát na nejvyšší stupeň nebezpečí. První konflikt se odehrál na území střední Evropy v Berlíně a druhý se přesunul do Karibského moře. Právě karibská neboli také kubánská krize se označuje za nejvyhrocenější konflikt studené války, kdy během poslední poloviny října 1962 svět stal na pokraji jaderné války. Jenom při představě další války může člověka napadnout otázka, jak k takové situaci mohlo vůbec dojít, když v tehdejší společnosti stále přetrvávaly vzpomínky na hrůzy nedávných dvou světových válek? Jako jednoduchá odpověď na tuto otázku se nabízí, že šlo o pouhé poměrování sil tehdejších supervelmocí, Sovětského svazu a Spojených států. Ačkoliv tato odpověď nemá daleko od pravdy, nelze ji však považovat za dostatečnou.

Nejprve je třeba představit hlavní postavy, které hrály přední role v daném konfliktu. Na jedné straně stal nově zvolený prezident USA John F. Kennedy, mladý a již od počátku protikomunisticky nastavený politik. Na straně druhé, v čele obrovského Sovětského svazu, stal první tajemník ÚV KSSS Nikita Chruščov, který pevně věřil v konečné vítězství komunismu ve světě.¹ Nesmí se však zapomínat i na třetí neméně důležitou postavu, a to na vůdce revoluční Kuby Fidela Castra. Ačkoliv se jednalo o čelního představitele kubánského ostrova, na jehož území se krize odehrávala, přičemž pozdější důležitá jednání velmocí o vyřešení kubánského problému probíhala bez jeho účasti.² V této situaci může jistým způsobem najít své uplatnění výraz „o nás, bez nás“.

Přejdeme-li k samotné problematice kubánské krize je nutné nejdříve prozkoumat, co vedlo Kubu k navázání vztahů se Sovětským svazem a také jaké existovaly vztahy mezi malým ostrůvkem a oběma supervelmocemi.

1.1. Kuba

Po svržení Batistovy proamerické vlády povstaleckými jednotkami v roce 1959 do čela státu nastoupil F. Castro, který si již od samého začátku kladl za cíl snížit americký vliv

¹ V. Veber, „Kubánská raketová krize 1962“, *Paměť a dějiny* 6 (2012): 4–6, staženo 12.11.2019, <https://www.ustrcr.cz/data/pdf/pamet-dejiny/pad1203/003-017.pdf>

² V. Nálevka, *Horké krize studené války*, (Praha: Vyšehrad, 2010), 120.

na Kubě.³ Při návštěvě Spojených států byl kubánský vůdce několikrát dotazován na jeho postoj vůči komunismu. Na to vždy odpovídal, že je proti němu. Téměř ve stejnou dobu se však jeho mladší bratr Raul nacházel na návštěvě v Moskvě, kde se jako tajný člen komunistické strany Kuby snažil navázat spolupráci mezi Havanou a Moskvou.⁴ Je nutné také zmínit, že mezi hlavními představiteli revolučního hnutí existovaly neshody, jelikož Raul a Ernesto Che Guevara, argentinský komunista a vůdce kubánských povstalců, byli komunisté a chtěli přeměnit Kubu podle marxisticko-leninského konceptu. Na druhé straně se nacházel Fidel, který neviděl budoucnost Kuby jako komunistického státu.⁵ Nicméně kroky podnikané Spojenými státy vůči Kubě, jako přerušování obchodních a později i diplomatických vztahů, donutilo Castra spojit se s Moskvou s cílem čelit americkému tlaku.⁶ Pozdější neúspěšná invaze v Zátocě svini však změnila postoj kubánského vůdce, který se definitivně rozhodl pro cestu socialismu.⁷

Nakonec došlo na zbavování se stoupenců starého režimu a vůdcových konkurentů, výjimkou v tomto případě nebyl ani Castro. Čistkami prošla jak politická, tak i veřejná sféra státu. Zemi postihla vlna znárodnění, které se nevyhnuly ani americké podniky.⁸ Tento krok pobouřil vládu Spojených států, která to dala jasně najevo přerušováním veškerých diplomatických a obchodních styků s Kubou. Kubánská ekonomika nesla toto opatření velmi těžce, jelikož ztratila svého největšího kupce hlavní komodity ostrova – cukru.⁹ V důsledku narůstajícího napětí mezi USA a novou kubánskou vládou vzrostla na Kubě obava z možné americké intervence. Tento strach odstartoval formování funkční armády a hledání zahraničních dodavatelů moderních defenzivních zbraní.¹⁰ Pátrání po vhodném spojenci muselo probíhat za hranicemi amerických kontinentů, jelikož škodu utrpěly nejen vztahy se Spojenými státy, ale také s téměř všemi státy Jižní a Střední Ameriky.¹¹ Později tato roztržka a další faktory vedly v lednu 1962 k vyloučení Kuby z Organizace amerických států.¹²

³ S. Lavrenov a I. Popov, „Karibskij krizis: mir na grani katastrofy“, v *Sovetskij sojuz v lokal'nych vojnach i konfliktach*, Militera Vojennaja literatura, přístup 12.11.2019, http://militera.lib.ru/h/lavrenov_popov/10.html

⁴ A. Fursenko, *Bezumnij risk: sekretnaja istorija Kubinskogo raketnogo krizisa 1962 g.* (Moskva: Rosspen, 2006), 27–30.

⁵ Ibid., 40.

⁶ V. Nálevka, *Karibská krize*, (Praha: ISV nakladatelství, 2001), 30.

⁷ S. Khrushchev, „How my father and president Kennedy saved the world“, *American Heritage* 53 (2002), přístup 12.11.2019, <https://www.americanheritage.com/how-my-father-and-president-kennedy-saved-world?page=8>

⁸ V. Veber, *Kubánská raketová krize*, 5–6.

⁹ S. Khrushchev, „How my father...“.

¹⁰ S. Lavrenov a I. Popov, „Karibskij krizis: ...“.

¹¹ V. Veber, *Kubánská raketová krize*, 6.

¹² Mezinárodní organizace založena v roce 1948 s cílem udržení míru v americkém regionu.

a uválení embarga na veškeré obchodování s Havanou.¹³ Castro byl nucen hledat partnera na druhém konci světa. Výběr však nebyl nijak velký. Buď Peking, anebo Moskva. Rozhodnutí padlo ve prospěch Sovětského svazu.¹⁴

28. května 1962 byla na Kubu vyslána sovětská delegace, která měla projednat návrh o rozmístění sovětských raket na území Kuby. Jelikož americko-kubánské vztahy nebyly zrovna nejpřátelštější a stále přetrvávaly obavy z americké intervence na Kubu, Castro se dlouho nerozmýšlel a přijal sovětský návrh.¹⁵

1.2. Kubánsko-sovětské vztahy

Během studené války poměrně velkou část světa ovládala ideologie komunismus, a část toho byla pod přísným dohledem Sovětského svazu. Před kubánskou krizí nikdy nebyla Latinská Amerika v měřítku sovětské zahraniční politiky, proto byla tato oblast pro Moskvu téměř neznámým teritoriem.¹⁶ První kontakt mezi Moskvou a kubánskými povstalci proběhl v prosinci 1958, kdy bylo skrz československé velvyslanectví v Mexiku zažádáno o ozbrojení povstaleckých jednotek. Praha později tuto žádost projednala s Moskvou. Jelikož Kreml si byl jistý, že SSSR má povinnost podporovat revoluční hnutí v každém koutku světa, byla schválena tzv. československá pomoc povstalcům.¹⁷

Začátkem roku 1960 byl na Kubu vyslán člen politbyra Anastáz Mikojan, který dělal vše nutné pro upevnění sovětsko-kubánských vztahů.¹⁸ Castro zas pro zabezpečení ekonomického systému Kuby, který byl dlouhou dobu závislý na americkém kapitálu, využil tuto vzácnou návštěvu k uzavření pro zemi výhodné obchodní smlouvy. Šlo o závazek SSSR ke koupi, pro něj v podstatě zcela nepotřebného třtinového cukru, k zajištění ropy pro Kubu a k poskytnutí peněžní půjčky.¹⁹

Po neúspěšné invazi v Zátocě svini v dubnu 1961 americká prestiž na světové scéně poklesla, což poskytlo Moskvě větší jistotu v jejích činech. Triumfální nálada však netrvala dlouho, jelikož Spojené státy během druhé berlínské krize ukázaly, že nehodlají ustupovat Sovětskému svazu. Nejen na mezinárodní, ale i na domácí scéně začal Chruščov podléhat kritice. Útoky proti sovětskému vůdci vedly hlavně konzervativní kruhy, které útočily na Chruščova nejen kvůli nekompetentním zásahům do stranického a státního aparátu, ale také

¹³ S. Lavrenov a I. Popov, „Karibskij krizis: ...“.

¹⁴ V. Veber, *Kubánská raketová krize*, 6.

¹⁵ V. Nálevka, *Karibská krize*, 62–63.

¹⁶ S. Khrushchev, „How my father...“.

¹⁷ A. Fursenko, *Bezumnij risk*, 31.

¹⁸ V. Veber, *Kubánská raketová krize*, 6.

¹⁹ S. Lavrenov a I. Popov, „Karibskij krizis: ...“.

kvůli ústupnosti před Západem.²⁰ Rozhodl se tedy napravit svou reputaci a dokázat, že je nejen schopen vést světový komunismus, ale také narušit americkou převahu tím, že na Kubě, která se nachází v poměrné blízkosti Floridy, rozmístí raketovou základnu.²¹ Kritika sovětského vůdce však nebyla jedinou příčinou, která vedla k danému rozhodnutí. V roce 1961 USA rozmístily na území Turecka a Itálie jaderné rakety středního doletu, které by byly schopné zničit Moskvu a další velká sovětská města v evropské části SSSR. Toto pevné odhodlání bylo oficiálně schváleno prostřednictvím ÚV KSSS v květnu 1962 a celé akci byl přiřazen kódový název „Operace Anadyr“.²² Podle Chruščovova syna chtěl Světový svaz prostřednictvím této akce dosáhnout jisté prestiže, jelikož schopnost ochránit malý stát na nepřátelském území bylo rozhodujícím prvkem v postavení SSSR jako supervelmoci.²³

Operace zahrnovala nejen přepravu jaderných raket středního doletu, ale také rozmístění sovětských vojsk na kubánském území. Jednání mezi těmito dvěma státy probíhala tajně, výsledkem byla vypracována smlouva, která však byla podepsána pouze zastupujícími delegacemi s tím, že později se dočká podpisů na vyšší úrovni.²⁴ Nicméně k zpečetění této smlouvy Chruščovem a Castrem nikdy nedošlo, nedostala ani veřejného ohlášení, a proto z hlediska všeobecně platných principů mezinárodních vztahů byl tato vojenská operace nepřijatelná.²⁵ I přesto, že se kubánské vedení snažilo zlegalizovat daný proces na mezinárodní úrovni, Chruščov tento požadavek opakovaně odmítal s tím, že v něm nevidí potřebu. Právě tato sovětská pošetilost dala Západu pravoplatné důvody k obvinění Moskvy ze „spikleneckých úmyslů“ a „zrádných činností“. Sovětské tajné jednání, lze říct přímo „pod nosem“ USA, vzbudilo ve Washingtonu velkou nedůvěru vůči úmyslům SSSR a přirozeně se zde vyskytla otázka, zda toto utajené jednání nebylo důsledkem již dávno přijatého rozhodnutí Moskvy použít jaderné zbraně proti Spojeným státům.²⁶

Během srpna se již na Kubě objevovaly první sovětské jednotky a začátkem září byly dodány první jaderné rakety.²⁷ Průběh celé operace byl přísně utajován. Vojenský náklad, který byl přepravován loděmi na Kubu, byl dobře ukryt na spodních palubách, kdežto na horních byly pro upoutání pozornosti naložené zemědělské stroje. Podezřívavost u západních států vzbudilo jen to, že téměř ve stejnou chvíli vyplulo poměrně velké množství sovětských

²⁰ V. Nálevka, *Karibská krize*, 60.

²¹ V. Veber, *Kubánská raketová krize*, 10.

²² V. Nálevka, *Karibská krize*, 61–62.

²³ S. Khrushchev, „How my father...“.

²⁴ V. Nálevka, *Horké krize studené války*, 113.

²⁵ V. Veber, *Kubánská raketová krize*, 12.

²⁶ S. Lavrenov a I. Popov, „Karibskij krizis: ...“.

²⁷ V. Nálevka, *Horké krize ...*, 114.

nákladních lodí, přesto ale neproběhly žádné lodní kontroly.²⁸ Dokonce ani americká zpravodajská služba neměla tušení o charakteru převáženého zboží. Teprve v polovině října se dozvěděla o vybudování raketových základen na Kubě a od dané chvíle se právě datuje počátek kubánské jaderné krize.²⁹

1.3. Kubánsko-americké vztahy

Vzájemné americko-kubánské vztahy mají své počátky již od konce 19. století. Jelikož se Kuba nacházela na chudém jihu, viděli v ní američtí investoři velkou příležitost pro svůj kapitál. Postupem času právě americký kapitál začal hrát hlavní roli v kubánské ekonomice a hospodářství.³⁰ Především se jednalo o oblasti cestovního ruchu a obchodu. Američtí investoři vlastnili také velkou část veřejných služeb, největší plantáže třtinového cukru a další neméně důležité instituce. Právě Spojené státy se staly předními odběrateli hlavní kubánské komodity, třtinového cukru. Ročně americké lodě odvážely až 60 % celé produkce.³¹ Co se týká cestovního ruchu, tak karibský ostrůvek byl pro americkou smetanku ideálním místem pro odpočinek a zábavu.

Ačkoliv americké finance napomohly Kubě stát se, podle hodnocení životní úrovně v Latinské Americe, jednou z lepších zemí,³² mělo dané financování i své nevýhody. Velká část výdělků z oblastí cestovního ruchu či z obchodu s cukrem putovala zpátky ke svým investorům do USA. Pro zemi to znamenalo nedostatek finančních prostředků, a tím vytváření vhodné půdy pro zárodek korupční činnosti. Země se proto permanentně nacházela v krizové situaci, kterou Washington řešil jen prostřednictvím vojenské přítomnosti.³³

Zrající revoluční atmosféra na Kubě znepokojovala nejen investory, ale i část americké vlády. Ani poskytnutí pomoci stávajícímu vůdci Batistovi nepomohlo zklidnit bouřlivou situaci.³⁴ Po vítězství povstalců a dosazení Castra do čela revoluční vlády Spojené státy doufaly, že budou schopné se domluvit s novým režimem. Nicméně první Castrovy kroky v podobě znárodnování ukázaly, že tyto naděje byly plané. Jako trest Washington zvolil jeden z diplomatických nátlaků, a to omezení dovozních kvót kubánského cukru. Kuba však tuto nepříjemnost vyřešila uzavřením obchodní dohody s jinou supervelmocí, Sovětským svazem. Po uzavření sovětsko-kubánské obchodní smlouvy následovalo ze strany Spojených

²⁸ S. Lavrenov a I. Popov, „Karibskij krizis: ...“.

²⁹ V. Nálevka, *Horké krize ...*, 114–115.

³⁰ S. Lavrenov a I. Popov, „Karibskij krizis: ...“.

³¹ A. Fursenko, *Bezumnij risk*, 26.

³² *Ibid.*, 26.

³³ S. Lavrenov a I. Popov, „Karibskij krizis: ...“.

³⁴ A. Fursenko, *Bezumnij risk*, 24–25.

států uvalení ekonomického embarga,³⁵ které zapříčinilo výrazné zhoršení i tak napjatých vztahů.

Americká tajná služba CIA pravidelně sbírala informace o dění na Kubě a plánovala různé operace, které měly za cíl svrhnout kubánského vůdce a nahradit ho pro USA vhodnějším kandidátem. Invaze na Kubu se připravovala delší dobu, nicméně její uskutečnění ještě o pár měsíců odložil nově zvolený prezident USA J.F. Kennedy. Americký prezident si nebyl jistý, zda je invaze tím správným krokem ke stabilizaci kubánské situace, avšak na něj neustále působil tlak ze strany zpravodajských služeb. CIA mu předkládala dokumenty o údajných silících nepokojích Kubánců vůči Castrové vládě. Nakonec se jim podařilo Kennedyho přesvědčit a invaze v Zátocě sviní byla schválena.³⁶ V předvečer invaze bylo podniknuto bombardování letišť, které bylo uskutečněno kubánskými exulanty s pomocí Američanů. O chystaném útoku Castro zřejmě byl informován a bombardovací akce nakonec nedosáhla očekávaného úspěchu. Důsledkem této malé porážky se Kennedy vzdal původního plánu a provedení invaze přenechal kubánským uprchlíkům.³⁷ Celá operace skončila fiaskem, což vrhlo negativní stín na amerického prezidenta. Castro však naopak získal ještě větší popularitu, čímž se jeho postavení posílilo.

Mezitím se Washington nevzdával svých snah o svržení Castrova režimu a vypracovával různorodé plány, které zahrnovaly jak možnost vojenské intervence, tak i atentátu na kubánského vůdce.³⁸ Území Kuby se dostalo pod ještě přísnější dohled Spojených států, které dokonce pro účely získání informací prováděly monitorovací lety a cvičení válečného loďstva v Karibském moři. I přesto však tajné služby nebyly schopné odhalit přítomnost sovětských jaderných raket a vojsk na kubánském území.³⁹ Teprve v polovině října CIA oznámila americké vládě, že na teritoriu Kuby byly spatřeny téměř vybudované raketové základny.⁴⁰

1.4. Krizové dny

Poté, co vláda a prezident Spojených států byly obeznámeny s reálnou situací na Kubě a po pozdějším několikedenním uvažování, bylo Kennedym přijato rozhodnutí zahájit tzv. karanténu neboli blokádu Kuby, která odstartovala 24. října 1962.⁴¹ Podle Sergeje Chruščova zjištění, že jsou na Kubě rozmístěny jaderné rakety, vyvolalo obrovskou paniku

³⁵ R.F. Kennedy, *Třináct dní: vzpomínky na kubánskou raketovou krizi*, (Praha: Paseka, 1999), 130.

³⁶ V. Veber, *Kubánská raketová krize*, 8.

³⁷ A. Fursenko, *Bezumnýj risk*, 131–132.

³⁸ R.F. Kennedy, *Třináct dní*, 131.

³⁹ S. Lavrenov a I. Popov, „Karibskij krizis: ...“.

⁴⁰ V. Nálevka, *Horké krize ...*, 114.

⁴¹ V. Nálevka, *Horké krize ...*, 115.

u amerického obyvatelstva. Američané totiž nebyli zvyklí čelit hrozbám, které se nacházely v blízkosti jejich hranic. Prioritou proto bylo se těchto raket zbavit za jakoukoliv cenu.⁴² V celostátním prohlášení 23. října Kennedy oznámil, že USA zabrání rozšiřování socialistického režimu v západní části světa jakýmkoliv prostředky a zamezí Kubě použít vojenský materiál, který bezprostředně ohrožuje bezpečnost Spojených států. Tímto prohlášením také upozornil, že od následujícího dne bude zabráněno všem dodávkám vojenského materiálu na Kubu.⁴³

Zahájení blokády lze považovat za vrchol kubánské raketové krize. Proti sobě staly dvě nejmocnější velmoci a celý svět se zatajeným dechem čekal na další krok. Veškeré americké vojenské síly se postupně přesouvaly na strategická místa a byly přepravěny k boji. Ani Sovětský svaz však neotálel s mobilizací a stejně jako protivník uvedl veškeré jednotky do bojové pohotovosti.⁴⁴ Nehledě na americké výhrůžky Chruščov nařídil lodím pokračovat v cestě na Kubu. Každá z nákladních lodí byla doprovázena ponorkami, které byly vybavené jadernými torpédami.⁴⁵ Obě strany byly připravené zahájit útok. Castro naléhal na sovětského vůdce, aby udeřil jako první, avšak Chruščov si začal uvědomovat, že takový nezodpovědný krok by určitě vedl k otevření nukleární války.⁴⁶

Již před spuštěním blokády americký prezident zahájil korespondenci s Chruščovem, avšak teprve 26. října sovětský vůdce naznačil, že existuje možnost dosáhnout nějakého kompromisu.⁴⁷ Je nutné podotknout, že veškerá komunikace mezi Kennedym a Chruščovem probíhala bez jakékoliv konzultace s Castrem⁴⁸, což pro kubánskému vůdce a vládu bylo zcela nepřijatelné jednání. Právě během těchto dnů se pevné sovětsko-kubánské spojení začalo hroutit.

K dosažení alespoň nějakého pokroku v ukončení krizové situace došlo během následujících dvou dnů, kdy obě supervelmoci přistoupily ke kompromisům. Je velmi pravděpodobné, že nečekané sestřelení amerického průzkumného letounu U-2 popostrčilo Chruščova k urychlenému hledání kompromisního řešení, jelikož tento incident mohl ještě více vystupňovat i tak příliš napjatou situaci. SSSR souhlasil se stažením veškerého raketového vybavení a vojáků z kubánskému území pod dohledem OSN. Spojené státy měly na oplátku přislíbit ukončení blokády Kuby, avšak se nejednalo jenom o jeden slib ze strany

⁴² S. Khrushchev, „How my father...“.

⁴³ R.F. Kennedy, *Třináct dní*, 85.

⁴⁴ V. Nálevka, *Horké krize ...*, 115.

⁴⁵ S. Khrushchev, „How my father...“.

⁴⁶ R.F. Kennedy, *Třináct dní*, 144.

⁴⁷ V. Nálevka, *Horké krize ...*, 116–117.

⁴⁸ V. Veber, *Kubánská raketová krize*, 15.

USA. Prezident Kennedy údajně také při jednání se sovětským velvyslancem nabídl tajnou dohodu, v níž se zavázal stáhnout americké rakety z Turecka.⁴⁹ Vydání rozhodnutí Moskvy o zahájení demontážních prací odpalovacích ramp na Kubě bylo počátkem naplnění slibů obou stran.⁵⁰

⁴⁹ R.F. Kennedy, *Třináct dní*, 145–150.

⁵⁰ V. Nálevka, *Horké krize ...*, 119–120.

2. Tisk v době studené války

Hlavním informátorem téměř všech událostí v tehdejší době byla stejně jako v současnosti jak na domácí, tak na mezinárodní scéně, masová média. Hromadné sdělovací prostředky zaujímají klíčovou pozici v jakémkoliv konfliktu, ať už se jedná o vojenský či politický, mezinárodní či vnitřní. Jejich činnost však může problém pomoci rozřešit, tak ho i zhoršit. Do masových médiích patří periodický tisk, rozhlasové a televizní vysílání, a ve 21. století v této oblasti hraje značnou roli internet. Média jsou jakousi formou sociální komunikace, která je prostřednictvím technických a distribučních možností dostupná neomezenému množství adresátů, pravidelně nabízí široký okruh témat a obsahů pro různé potřeby a účely společnosti.⁵¹

Studená válka se označuje jako politické a vojenské napětí mezi komunistickými zeměmi, v čele s SSSR, a západními státy, které reprezentovaly USA. V podstatě šlo o souboj proti sobě stojících ideologií, komunismu a kapitalismu, kdy každá z nich měla za cíl přesvědčit a utvrdit nejen svoje obyvatelstvo, ale i zbytek světa o nadřazenosti a správnosti své filozofie. Právě během studené války dosáhla propaganda na obou stranách fronty svého vrcholu. Nejlepší způsob šíření určitých idejí, hodnot a norem bylo právě skrz masová média, která měla a stále mají důležitou roli v procesu distribuce informací mezi masy lidí. Nicméně to není jejich jedinou funkcí. Dalšími významnými elementy médií jsou schopnosti vyvolávat určité reakce a ovlivňovat příjemce prostřednictvím produkovaného obsahu. Tento obsah je závislý nejen na autorovi, ale i na tom za jakých okolností byl vytvořen.⁵² Tudíž, jestli na mezinárodní či domácí scéně převládá klid a přátelství, obsah médií bude naladěný na pozitivní notu, v případě existence nějakých konfliktů se obsah vydá úplně opačným směrem. Během tak dlouhého konfliktu bez přispění masmédií by se ani jedné z velmocí nepodařilo získat a udržet podporu veřejnosti pro vládní akce proti zahraničnímu nepříteli.⁵³ Jak již bylo řečeno, masmédiá byla významným spojením se společností a byla součástí tvarování veřejného mínění, a proto bylo velmi důležité správně volit slova pro vytváření image druhé strany.⁵⁴ Zájem této práce je však směřován pouze na periodický tisk,

⁵¹ J. Jiráček a B. Köpplová, *Masová Média*, (Praha: Portál, 2015), 18.

⁵² *Ibid.*, 308.

⁵³ A. Stafford, „The Role of the Media During the Cold War“, E-International relations students, přístup 14.1.2020,

<https://www.e-ir.info/2013/10/26/the-role-of-the-media-during-the-cold-war/>

⁵⁴ E.E. Dennis, „Images of the Soviet Union in the United States: Some Impressions and an Agenda for Research“, v *Beyond the Cold War, Soviet and American Media Images*, ed. E. E. Dennis et al. (London: Sage Publications, 1991), 46.

protože během studené války byl tisk více méně nejpobulárnějším zdrojem pro získání informací, jelikož šlo o lehce přístupný sdělovací prostředek.⁵⁵

Během studené války v tisku obecně převládaly spíše negativní obrazy popisu druhé strany. Pro západní tisk bylo například typické analyzování každé události a následně definování vítěze a poraženého v dané situaci. Tak například jako velká výhra pro Západ byl označen neúspěch komunistických stran v Itálii a ve Francii v boji o moc, jako poražený se zas západní svět cítil při vítězství komunismu v Číně.⁵⁶ Charakteristickým rysem pro sovětský tisk zas byla antiamerická karikatura, skrz kterou byly zesměšňované nejen hodnoty a život Američanů, ale zároveň byly Spojené státy prezentovány jako agresor.⁵⁷ Dalším osobitým znakem tisku tehdejší doby bylo určení, kdo je přítel či nepřítel, kdo má pravdu a kdo lže.⁵⁸

Obraz SSSR byl ve Spojených státech těsně spjat s mezinárodními událostmi, ke kterým docházelo poměrně často, a ne vždy ve stejném duchu. Jednou jsou Sověti popisováni jako spojenci a přátelé, vzápětí se však psalo o nespolehlivosti a zrádnosti Moskvy. Příklad takového přístupu lze vidět ve spojení během druhé světové války, kdy se psalo o důležitosti spojení se Sovětským svazem, avšak po vítězství nad nacismem a fašismem již nebylo třeba udržovat pozitivní obraz SSSR a americká média mohla znovu vyjadřovat svůj pravý postoj vůči druhé mocnosti. Každý sovětský krok byl viděn jako známka agrese, expanze a snahy rozšířit komunistický režim po celém světě. V době amerického prezidenta Harryho S. Trumana dochází v novinových článcích k vytváření obrazu nepřátelského Sovětského svazu a boje světlých sil demokracie proti temnému komunismu.⁵⁹ Takových vrcholů a pádů v americko-sovětských vztazích bylo poměrně velké množství, jako další zářný příklad lze třeba uvést uvolnění napětí v době chruščovovské destalinizace, které vzápětí vystřídalo ochlazení kvůli druhé berlínské a kubánské krizi. Právě média vystupovala během této doby soupeření jako barometr, který určoval, či přesněji řečeno informoval masy, zda dochází k „tání“ či „ochlazení“ v diplomatické, sociální a kulturní sféře těchto dvou velmocí.⁶⁰

⁵⁵ D.O. Vyžanova, *Sovetskije SMI kak obrazec propagandy dlja sovremennosti*, Tambovskij universitet imeni G.R. Deržavina, staženo 11.2.2020,

<http://www.tsutmb.ru/nauka/internet-konferencii/2016-zhumalistika-v-sovremennom-media/1/vyshanova.pdf>

⁵⁶ ed. Everette E. Dennis et al., *Beyond the Cold War*, 4–5.

⁵⁷ D.O. Vyžanova, *Sovetskije SMI*.

⁵⁸ A. Stafford, „The Role of the Media“.

⁵⁹ E.L. Sitnikova, *Rol' SMI v procese evoljucii obraza SSSR v SŠA v gody prezidentství G. Trumena*, Rossijskij gosudarstvennyj social'nyj universitet filial v g. Voroneže, staženo 10.2.2020,

<https://cyberleninka.ru/article/n/rol-smi-v-protsesse-evolyutsii-obraza-sssr-v-ssha-v-gody-prezidentstva-g-trumena>

⁶⁰ ed. E. E. Dennis et al., *Beyond the Cold War*, 5–8.

V případě fungování těchto masmédií dvou mezi sebou politicky odlišných ideologií je zřejmé, že půjde o jiné fungování „svobody slova“ v mediálních institucích. Všeobecně se má za to, že politicky pluralitní demokracie se opírají o základní právo člověka, a to o svobodu projevu bez jakékoliv cenzury a ovlivňování. V politickém protikladu demokracie, totalitarismu, dochází k regulaci obsahu médií. Jistě je tento předpoklad z větší části pravdivý, avšak existují případy, kdy i demokratické země přistupovaly k cenzuře masových médií. Šlo o takové případy, kdy cílem bylo zamezit šíření takových obsahů, které by potenciálně mohly narušit stávající moc či prozradit utajené informace nepřátelským stranám.⁶¹

Hromadné sdělovací prostředky se v Sovětském svazu rozvíjely spolu se státem a byly jeho nedělitelnou součástí. Považovaly se za politický nástroj, prostřednictvím kterého bylo možné nejen ovlivňovat, ale i regulovat myšlení obyvatelstva.⁶² V SSSR šlo o státem řízenou instituci, kdežto na Západě masmédiá patřila do sektoru soukromého vlastnictví.⁶³ Sovětská média fungovala na základě leninské koncepce, podle které veškeré mediální instituce měly roli agitátora, propagandisty a organizátora.⁶⁴

Deník *Pravda* byl jeden z prvních legálních tisků, který byl založen bolševickým hnutím k šíření revolučních myšlenek. První číslo bolševických novin bylo vydáno 5. května 1912 a jejich hlavním autorem byl samotný Vladimir Lenin. Postupem času se tento deník stal stranickou součástí a bylo nepsaným pravidlem považovat za pravdu to, co bylo momentálně psáno na stránkách *Pravdy*.⁶⁵ Obsah byl většinou přizpůsoben tomu, aby zobrazoval určitý model světa, kde byl SSSR popisován jako ten lepší a spravedlivější než Západ. Tisková propaganda byla také zakládána na strachu z nepřítele či na základě patriotismu ke své vlasti.⁶⁶

Na opačné straně kontinentu se však americký tisk snažil prezentovat sebe jako nezávislou a objektivní instituci, nicméně ani tady se tisk nevyhnul těsné spolupráci s vládou. Téměř každá velká novinová společnost měla svůj „věrohodný“ zdroj mezi politickou elitou, který poskytoval tajné až exkluzivní informace z daného prostředí. Tyto tzv. zdroje pak na oplátku mohly prostřednictvím tisku prezentovat veřejnosti svoje názory. V demokratickém prostředí byla kontrola médií považována za jeden ze znaků totalitarismu, a proto se Washington snažil najít delikátnější cesty k alespoň částečnému ovlivňování obsahu

⁶¹ J. Jiráková a B. Köpplová, *Masová Média*, 345.

⁶² D.O. Vyžanova, *Sovetskije SMI*.

⁶³ A. Stafford, „The Role of the Media“.

⁶⁴ J. Jiráková a B. Köpplová, *Masová Média*, 118.

⁶⁵ A. Krečetnikov, „100 let „Pravdě“: gazeta, kakoj bolše ne budet“, BBC, Moskva, přístup 9.2.2020, https://www.bbc.com/russian/russia/2012/05/120417_pravda_jubilee

⁶⁶ D.O. Vyžanova, *Sovetskije SMI*.

novinových článků. Jako příklad lze uvést snahu americké vlády udržet a v určité míře posílit antisovětské nálady prostřednictvím poskytování těžce sehnatelných informací o Sovětském svazu. Nicméně právě kvůli nedostatku ověřovacích zdrojů bylo možné dávat nepodložené informace o nepříteli.⁶⁷

Jak již bylo řečeno, i přesto, že se americké noviny snažily vystupovat jako nezávislý sdělovací prostředek, stejně se v některých případech nemohly vyhnout sympatii se státní politikou, hlavně v oblasti zahraniční politiky. Dokonce takový světově uznávaný americký expert a kritik Noam Chomský označil noviny *The New York Times* za New Yorkskou Pravdu.⁶⁸ Právě tyto noviny byly považovány za nejvlivnější tisk ve Spojených státech. Podle amerického diplomata George Kennana se kongresmani při rozhodování o zahraniční politice obraceli za informacemi právě k *The New York Times*.⁶⁹ Tento americký deník byl jako jeden ze dvou distribuován téměř po celých státech. V letech 1950–1978 se zařadil do předních příček podle počtu vytištěných kopií, které přesahovaly jeden milion výtisků.⁷⁰

Je již zřejmé, že hromadné sdělovací prostředky hrály během celé doby studené války klíčovou roli v poskytování a udržování antagonismu mezi USA a SSSR. Média prostřednictvím využití různých nástrojů, jako například propagandy a politicky orientovaných článků, vytvářela mezi obyvatelstvem dlouhodobý stav strachu a paranoi. Obě strany často označovaly toho druhého jako největšího agresora a rády se vymezovaly rétorikou „my vs. oni“.

Již od konce druhé světové války začalo v obou proti sobě stojících velmocích probíhat formování obrazu toho druhého. V době nazrání kubánské krize už v americké společnosti převládala negativní image o Sovětském svazu, stejně tak i v sovětské společnosti vedla negativní image o USA. Tento jev lze považovat za jeden z klíčových faktorů, který působil jako překážka v americko-sovětských vztazích tehdejší doby.

⁶⁷ E.L. Sitnikova, *Roľ SMI v procese evoljucii*, 49–50.

⁶⁸ S. Kuskova, *Osvešenie Karibského krízisa amerikanskimi i sovětskimi gazetami*, 42, staženo 1.2.2020, <http://www.mediaalmanah.ru/upload/iblock/344/40-47-6.16.pdf>

⁶⁹ E.L. Sitnikova, *Roľ SMI v procese evoljucii*, 48.

⁷⁰ S.A. Michajlov, „Istorija stanovlenija i razvitija amerikanskoj žurnalistiki“, v *Žurnalistika Sojedinjonnych Štatov Ameriki*, (Sankt Peterburg: Sankt Peterburgskij universitet, 1998), přístup 4.2.2020, <http://evartist.narod.ru/text6/01.htm>

3. Kubánská krize v tisku

Na základě zjištění z předchozí kapitoly, kde byl detailně zkoumán tisk obou velmocí, lze vyvodit, že navzdory tomu, že se oba politické režimy razantně lišily, americké i sovětské noviny využívaly podobné principy mechanismu propagandy. Tato kapitola se již bude přímo zabývat problematikou kubánské krize a jejím prezentováním ve dvou nejznámějších denících obou supervelmocí, v sovětské *Pravdě* a v americkém *The New York Times*, v jejichž článcích budou hledané odpovědi na položené dílčí výzkumné otázky.

3.1. Kubánská krize na stránkách *Pravdy*

Začátkem 60. let 20. století začala Kuba hrát důležitou roli v sovětské zahraniční politice, protože se v očích soudobé světové optiky jednalo o „první svobodný stát Západní polokoule“. Již od kubánské revoluce se v deníku *Pravda* vytvářela jakási romantická image Kubánské republiky, která si jde za svým cílem stát se součástí svobodných a demokratických socialistických zemí. Zřejmé také je, že sovětská média zamlčovala informace o politickém teroru a o postupném přechodu k diktatuře Fidela Castra, které byly v rozporu s představou svobody.⁷¹

Děni na kubánském ostrově až do září 1962 bylo na stránkách *Pravdy* prezentováno jako druhořadé téma. Do popředí hlavních událostí sovětské zahraniční politiky se Kubánská republika dostala článkem z 12. září 1962 s titulkem „Ukončit politiku provokace“. Šlo o zveřejnění prohlášení sovětské vlády, ve kterém obviňovala Spojené státy z provokací „které mohou vrhnout svět do katastrofy, jako je světová válka s použitím jaderných zbraní“.⁷² V článku lze také zaznamenat výsměch americkému podezření z přepravy sovětské vojenské techniky a armády na Kubu: „... jste, očividně, tak polekaní, že se bojíte vlastního stínu ...“. Sovětská strana v průběhu celého textu ujišťovala, že dodává na Kubu pouze takové zboží, které má pomoci oživit a udržet kubánskou ekonomiku a hospodářství na vysoké úrovni. Nicméně později přiznala, že oproti poskytnuté ekonomické pomoci, bylo množství zbraní „sloužících výhradně k obraně před agresivními výhrůžkami imperialistických kruhů“ zanedbatelné.⁷³

Dnes je však známo, že praktická část tajné operace „Anadyr“, tudíž zahájení tranzitu raketové techniky na Kubu, byla odstartována 12. července 1962.⁷⁴ A ačkoliv první rakety

⁷¹ N.L. Volkovskij, „Osobnosti informacionnogo obespečeniija sovětských i rossijskich vojsk v lokálních vojnach i vooružjonnych konfliktach vtoroj poloviny XX v.“, v *Istorija informacionnych vojn část 2*, (Sankt Petěrburg: „Izdatel'stvo „Poligon“), 610.

⁷² TASS, „Pokončit s politikoj provokacij“, *Pravda* 255 (1962): 1.

⁷³ *Ibid.*, 2.

⁷⁴ V. Nálevka, *Karibská krize*, 67.

středního doletu byly na ostrov dovezeny již pár dnů před zveřejněním daného titulku,⁷⁵ sovětská strana se rozhodla pokračovat v zatím úspěšném utajování dané operace a svých záměrů.

V dané publikaci se velmi často používaly kontrastní a emočně zabarvená spojení, která umocňovala pocit opozičnosti obou velmocí. Sovětský svaz byl představován v roli mírumilovné země, která poskytla pomoc a ochranu svému menšímu „bratrovi“ před hrozbou ze strany imperialistické velmocí. Agrese USA byla zdůvodněna odporem proti novému socialistickému stroji na Kubě a také americkým strachem z šíření revolučních nálad. S cílem eliminovat hrozbu bylo na ostrov uvaleno ekonomické embargo. Kubánský stát, který se ocitl mezi největšími velmocemi světa a který čelil kapitalistům, byl označován jako „malý“, „hrdinský“ a „revoluční“.⁷⁶ Prohlášení vlády bylo doprovázeno titulkem „Ruce pryč od svobodné Kuby!“, ve kterém byly zaznamenány postoje některých ze sovětských obyvatel. Již název měl evokovat, o jaký typ názorů se jednalo.

V dalších zářijových číslech *Pravdy* se psalo o rezonanci daného prohlášení, ke kterému se začaly vyjadřovat i ostatní země. Byly publikovány články s titulky „Národy odsuzují agresivní úmysly USA proti Kubě“⁷⁷, „Všechn sovětský lid je na straně Kuby“⁷⁸, „Výstraha agresorům“⁷⁹ a další podobně znějící hesla. Byly neustále rozebírány „připravující se agresivní kroky USA vůči revoluční Kubě“ a to, že jejich činy „nezůstanou nepotrestané“.⁸⁰ V několika článcích Sovětský svaz opakovaně prohlašoval svou připravenost k úplnému odzbrojení a vyzýval ostatní, aby se připojili. Opětovná myšlenka odzbrojení zazněla také 21. září 1962 při konání 17. zasedání Valného shromáždění OSN, před kterým vystoupil sovětský ministr zahraničí Andrej Gromyko, jehož proslov byl později publikován s titulkem „Zkrotit agresory, zajistit světový mír“.⁸¹

První polovinu října 1962 lze charakterizovat jako relativně klidné období. Spojené státy dosud nevěděly, že Sověti dováží na kubánský ostrov rakety a jaderné hlavice.⁸² Na stránkách *Pravdy* stále zněly tituly a hesla o kubánském „hrdinství“, „mírumilovnosti“, „úspěšném vzdorování agresorům“ a o tom, že právě USA jsou těmi, kdo nechce přejít k mírovému řešení existujících problémů mezi nimi a Kubou.⁸³ Pro formování

⁷⁵ S. Lavrenov a I. Popov, „Karibskij krizis: ...“.

⁷⁶ Zajavlenie TASS, „Pokončit' s politikoj provokacij“, 1–2.

⁷⁷ „Narody osuždajut aggressivnye zamysly SŠA protiv Kuby“, *Pravda* 256 (1962): 2.

⁷⁸ „Vse sovetskie l'udi – na storoně Kuby“, *Pravda* 257 (1962): 1.

⁷⁹ „Predupreždenije agressoram“, *Pravda* 256 (1962): 1.

⁸⁰ V. Nekrasov, „Meždunarodnoe obozrenie“, *Pravda* 260 (1962): 3.

⁸¹ A.A. Gromyko, „Obuzdat' agressorov, obespečit' mir na zemle“, *Pravda* 266 (1962): 4.

⁸² S. Lavrenov a I. Popov, „Karibskij krizis: ...“.

⁸³ A.A. Gromyko, „Dolg OON – vozdvignut' neodolimuju pregradu vojně“, *Pravda* 287 (1962): 1.

tzv. „správného“ postoje u sovětského lidu vůči aktérům kubánské krize využíval sovětský deník nejen do očí bijících titulů, ale rovněž zamlčování faktů a jejich falzifikaci. Jako příklad může posloužit článek z 15. října „Imperialisté nedají pokoj“, ve kterém TASS⁸⁴ obviňuje USA z narušení vzdušného prostoru Kuby vojenským letadlem a upozorňuje, že se jedná o další „provokaci“ ze strany imperiálních kruhů.⁸⁵ Nicméně se článek nezmiňuje, že americký letoun spatřil sovětské raketové základny i s raketami na území Kuby, což se stalo příčinou zvýšení mezinárodního napětí.⁸⁶ Představitelé SSSR se rozhodli pokračovat v zamlčování přítomnosti svých raket na kubánském území. Dokonce Gromyko, který se v tu dobu nacházel ve Washingtonu, při schůzce s prezidentem Kennedym ujišťoval, že sovětská pomoc spočívá pouze v poskytování obranné zbraně Kubě a v modernizaci státní ekonomiky,⁸⁷ žádné ofenzivní rakety zmíněny nebyly.

Mezitím, co se Spojené státy začaly mobilizovat a jednat o svých budoucích krocích vůči Kubě, *Pravda* do 23. října neopublikovala žádné relevantní články o současném dění na ostrově a v jeho okolí. Pouhý titul „Shromáždění amerických ozbrojených sil v Karibském moři“⁸⁸ jasně popisoval tehdy panující atmosféru v dané oblasti. Ještě téhož dne proběhla schůze Rady bezpečnosti OSN, během které byl sovětský delegát konfrontován s pořízenými snímky raketových základen rozmístěných na Kubě.⁸⁹ Kreml již dále nemohl pokračovat ve skrývání a lhaní o své tajné operaci „Anadyr“.

Sovětské vyjádření ke Kennedyho proslovu a vzniklé situaci bylo otisknuto v *Pravdě* 24. října, kdy se blokáda Kuby stala skutečností. V novinách bylo psáno, že řeč amerického prezidenta „od prvního do posledního slova byla protkána lží a pokrytectvím.“⁹⁰ Ve svém prohlášení vedení SSSR stále zastávalo svou pozici ochránce malé Kuby, která již od počátku své existence bojuje proti „hrozbám a provokacím ze strany USA“.⁹¹ Americká strana vysvětlovala uvalení blokády tím, že ze strany Kuby je vytvářena hrozba pro národní bezpečnosti Spojených států. Nicméně sovětský deník neuvedl, v čem konkrétně Washington viděl hrozbu, jenom bylo zmíněno, že veškeré sovětské zbraně slouží pouze jako obranný prostředek před agresory. Sovětská vláda tak znovu zatajila část informací před svým obyvatelstvem o rozmístění jaderných raket na kubánském území. USA byly v článku opět obviněny z „neodůvodněné“ agrese a z nebezpečného vystavování celého světa potenciální

⁸⁴ Sovětská státní zpravodajská agentura

⁸⁵ D. Kraminov, „Meždunarodnoe obozrenie“, *Pravda* 288 (1962): 2.

⁸⁶ V. Nálevka, *Karibská krize*, 80.

⁸⁷ R.F. Kennedy, *Třináct dní*, 134.

⁸⁸ „Sosredotočenie amerikanskich vooružjonnych sil v karibskom more“, *Pravda* 296 (1962): 3.

⁸⁹ V. Nálevka, *Karibská krize*, 101–102.

⁹⁰ „Sorvat' prestupnyje zamysly vragov mira“, *Pravda* 297 (1962): 1.

⁹¹ „Zajavlenie sovetского pravitel'stva“, *Pravda* 297 (1962): 1.

jaderné válce, protože stále odmítají přistoupit na sovětský návrh o úplném odzbrojení a raději pokračují v rozmístování svých ozbrojených sil po celém světě.⁹²

Průběh následujících dnů celý svět sledoval se zatajeným dechem. Sovětské dopravní lodě totiž stále pokračovaly ve svém kurzu a blížily se k hranicím blokády. Napětí se stupňovalo. Lodě se však nakonec na blokádní linii zastavily a část z nich se dokonce otočila a zamířila zpátky.⁹³ Ačkoliv by se zdálo, že byl zažehnán nebezpečný incident, který mohl okamžitě rozpoutat jadernou válku, tak o pár dnů později došlo k další riskantní události. Kvůli špatnému úsudku o stávající situaci byl na rozkaz sovětského generálporučíka nad sovětským teritoriem sestřelen americký letoun U-2. Ani tato událost se však nestala osudnou a nevyvolala světovou válku. Naopak se jí připisuje, že napomohla Chruščovovi v dosažení rozhodnutí, které vedlo k hledání kompromisního řešení.⁹⁴

Mezitím v sovětském tisku pokračovalo divadlo, ve kterém Sovětský svaz vystupoval v roli mírumilovné a rozumné země, která „udělá vše, aby odvrátila rozpoutání války“.⁹⁵ Na straně druhé stály agresivní Spojené státy, které si přítomnost sovětských ofenzivních raket na Kubě vymyslely jako záminku k realizaci útočných kroků vůči světovému míru.⁹⁶ Právě v těchto napjatých dnech převládající kontrastní model čtenářovi jasně vysvětloval, kdo je zde hodný a kdo je zlý. Dalším často zmiňovaným tématem byly antiamerické protesty a demonstrace v různých zemích světa, o nichž deník informoval s křiklavými titulky jako „Národy odmítají agresivní politiku USA“⁹⁷, „Jsme s tebou, Kubo!“⁹⁸ a „Ruce pryč od Kuby!“⁹⁹

Do zveřejnění Chruščovova dopisu adresovaného prezidentovi Kennedymu z 27. října se v článcích *Pravdy* neustále objevovaly tvrzení, že SSSR neposílal na Kubu žádné ofenzivní rakety, ale pouze zbraně, jež byly určeny k posílení obranyschopnosti Kubánské republiky.¹⁰⁰ Nakonec ani v publikovaném dopise nedošlo k přímému přiznání existence takových raket. Chruščov o sovětských zbraních na kubánském území psal jako o těch „které Vy (Kennedy) označujete za ofenzivní“.¹⁰¹ V dalším svém dopise předseda Sovětského svazu napsal

⁹² Ibid.

⁹³ V. Nálevka, *Karibská krize*, 103–104.

⁹⁴ R.F. Kennedy, *Třináct dní*, 144–145.

⁹⁵ „Razum dolžen vosteržestvovat“, *Pravda* 299 (1962): 1.

⁹⁶ V.A. Zorin, „Ustranit' ugrozu vojny“, *Pravda* 298 (1962): 2.

⁹⁷ „Narody otvergajut agressivnuju politiku SŠA“, *Pravda* 300 (1962): 3.

⁹⁸ „My s toboj, Kuba“, *Pravda* 299 (1962): 5.

⁹⁹ „Ruki proč' ot Kuby!“, *Pravda* 301 (1962): 5.

¹⁰⁰ V. Korionov, „Maska sorvana“, *Pravda* 299 (1962): 5.

¹⁰¹ N.S. Chruščov, „Prezidentu SŠA D. Kennedi“, *Pravda* 301 (1962): 1.

„Jak vy, tak my chápeme, o jaké zbraně se jedná.“¹⁰² Z daných informací lze vyvodit, že sovětská čtenářská veřejnost nemohla s jistotou vědět, že na Kubu byly opravdu transportovány jaderné rakety. Vládní noviny je neustále utvrzovaly, že sovětská vláda poskytla kubánskému ostrovu pouze zbraně defenzivního charakteru a že jen Američanům se zdají být ofenzivní.

Sovětský deník nevyužíval situaci s hrozící válkou v Karibském moři pro vyvolání paniky a strachu ve společnosti. Důraz byl hlavně kladen na to, aby čtenáře přesvědčil o rozumnosti vlády SSSR, která chtěla rozřešit tehdejší krizi, jež byla vyvolána agresivními kroky Spojených států. Jedním z důkazů mírumilovné sovětské politiky měla být rezoluce Sovětského svazu, která vyzývala představitele USA, SSSR a Kubu k zahájení dialogu s cílem normalizovat vztahy a odstranit válečnou hrozbu.¹⁰³ Ve svém dopise adresovaném prezidentovi USA Chruščov také prohlašoval „Nechceme nic jiného než mír.“, „Máme zájem na tom, aby na světě nebyla žádná válka ...“ a „Vážíme si míru snad dokonce více než jiné národy, ...“.¹⁰⁴ Lze říct, že na základě takových výroků mohl málokdo pochybovat o čistých úmyslech Sovětského svazu.

Nejkrizovější říjnové dny roku 1962 byly nakonec vyřešeny společným kompromisem obou velmocí. O ukončení napětí v Karibském moři *Pravda* informovala své čtenáře 30. října velkým titulkem „Lidstvo vítá mírumilovné kroky sovětské vlády“¹⁰⁵, který sdružuje takové články jako „Plány agresorů jsou zmařeny“¹⁰⁶ a „Moudré řešení“¹⁰⁷. Zásluhy mírného vyřešení konfliktu byly v sovětském tisku připisovány SSSR a postoji Chruščova, „Sovětský svaz odvrátil rozpoutání světové války“¹⁰⁸ psalo se na titulní straně *Pravdy*. Pro umocnění pocitu hrdosti k sovětskému vůdci byl publikován názor významného britského filozofa Bertranda Russella o roli Chruščova v rozřešení kubánské krize „Lidstvo je mimořádně zavázáno Nikitě Chruščovovi za jeho statečnost a odhodlání zabránit válce ...“.¹⁰⁹

Kubánská krize již začátkem listopadu začala odeznívat ze stránek *Pravdy*. Opakovaně se publikovaly články s poděkováním „Děkujeme sovětské vládě“¹¹⁰ a chválou „Moudrá a realistická politika vlády SSSR“¹¹¹. S blížícím se listopadovým svátkem, který měl

¹⁰² N.S. Chruščov „Poslanie Predsedatelja Soveta Ministrov SSSR N. S. Chruščova Prezidentu SŠA D. Kennedy“, *Pravda* 302 (1962): 1.

¹⁰³ „Razum dolžen vostoržestvovat“, *Pravda* 299 (1962): 1.

¹⁰⁴ N.S. Chruščov „Poslanie Predsedatelja Soveta Ministrov SSSR N. S. Chruščova Prezidentu SŠA D. Kennedy“, 1.

¹⁰⁵ „Čelovečestvo privetstvuet miroljubivye šagi Sovetskogo pravitel'stva“, *Pravda* 303 (1962): 3.

¹⁰⁶ „Plany agresorov sorvany“, *Pravda* 303 (1962): 3.

¹⁰⁷ „Mudroe rešenie“, *Pravda* 303 (1962): 3.

¹⁰⁸ R. Kastro „Sovetskij sojuz predotvratil razvjazjvanie mirovoj vojny“, *Pravda* 303 (1962): 1.

¹⁰⁹ U. Žukov a V. Maevskij „S pozicii razuma“, *Pravda* 303 (1962): 3.

¹¹⁰ „Blagodarim Sovetskoe pravitel'stvo“, *Pravda* 307 (1962): 3.

¹¹¹ „Mudraja i realističeskaja politika pravitel'stva SSSR“, *Pravda* 302 (1962): 3.

oslavit další výročí Říjnové revoluce, byl otisknut článek, který vyzdvihoval socialistický stroj a jeho principy mírné koexistence. Opět bylo zopakováno, že hlavně díky sovětské vládě byla odvrácena hrozba jaderné války, kterou svými agresivními kroky málem zapříčinil americký imperialismus.¹¹²

Analýza vybraných článků sovětského deníku *Pravda* ukázala, že na jejich stránkách byla kubánská krize představována jako konflikt vyvolaný agresivními kroky Spojených států vůči revoluční Kubě. Sovětský svaz vystupoval jako mírumilovná země, která pomáhala svému bratrovi čelit hrozbě ze strany Washingtonu. Tato propaganda přetrvávala po celou dobu existence mezinárodního napětí v Karibském moři. *Pravda* v průběhu krize kladla velký důraz na to, že sovětské vedení dělá vše proto, aby vyřešilo konflikt mírnými prostředky a že nenechá imperialisty ohrozit světový mír. Jakožto oficiální vládní noviny *Pravda* excelentně plnila svou roli politického nástroje při ovlivňování veřejného myšlení. Přistupovala k zamlčování, dokonce i k falzifikaci různých informací, což vedlo k tomu, že se čtenáři nemohli dozvědět, co doopravdy způsobilo rozpoutání válečného napětí v karibské oblasti, a to rozmístění sovětských jaderných raket nedaleko amerických hranic. Nutné je také doplnit, že se v absolutní většině zkoumaných článků objevovala rétorika „my vs. oni“, my (SSSR) jsme mírumilovní vs. oni (USA) jsou agresivní.

3.2. Kubánská krize na stránkách *The New York Times*

Kuba v americké společnosti až do vyostřeného podzimu zřídka kdy zaujímala vysokou pozici zájmu. Velká pozornost se nevěnovala ani sesazení Batisty a následnému nástupu F. Castra, ani nepovedené invazi v Zátocě sviní. Nicméně v průběhu léta 1962, kdy se dění kolem Kuby začalo přiosťřovat, ať už se jednalo o neúspěšné pokusy sesadit Castra kubánskými emigranty či o sovětské pohyby kolem ostrova, začal zájem amerického čtenáře růst. V průběhu září bylo dění na kubánském území čím dále, tím více rozebíráno.¹¹³ Jednou z hlavních amerických tiskovin, která informovala o událostech během kubánské krize, byl deník *The New York Times*.¹¹⁴

Americká reakce na prohlášení sovětské vlády, publikované v deníku *Pravda*, na sebe nenechala dlouho čekat. Ještě týž den, 12. září, byly v *The New York Times* publikovány články zabývající se sovětskými výroky. Již na titulní straně pozornost čtenáře byla upoutána velkými písmeny, hlásícími, že „Sověti vzkázali USA, že napadení Kuby by znamenalo

¹¹² K. Vorošilov, „Dělo velikogo oktjabrja živjot i pobeždaet“, *Pravda* 307 (1962): 4–5.

¹¹³ T. W. Smith, „Trends: The Cuban Missile Crisis and U.S. Public Opinion“, v *The Public Opinion Quarterly* 2 (2003): 266, staženo 2.3.2020, <https://www.jstor.org/stable/3521635>

¹¹⁴ S. Kuskova, Osvešenie Karibskoho krizisa, 42.

vyhlášení války;“.¹¹⁵ Největší pozornost upoutává článek se zvukným názvem „Moskva bubnuje na poplach“, který začínal upozorněním, že „Události kolem Kuby začínají v rámci studené války nabírat na vážnosti“ a opětovným zopakováním sovětské výhrůžky válkou v případě napadení Kubánské republiky. Dále následovalo uklidnění amerických čtenářů výroky státního tajemníka Spojených států Deana Ruska: „Nejsme ani nervózní, ani nemáme strach.“ a tvrzením Chruščova, že SSSR nemá na Kubě žádné vojenské základny a ani nemá v úmyslu je tam umisťovat. Autor článku se snažil upozornit čtenáře, že se jedná o prázdné výhrůžky ze strany Sovětského svazu a o „nezpochybnitelnou součást propagandy“. Článek byl ukončen v duchu patriotismu, jehož síla byla umocněna dalším výrokem D. Ruska: „Jsme velká země.“¹¹⁶

Je však třeba upozornit, že se v tu dobu na kubánském území již nacházelo několik málo raket spolu s několika tisíci sovětských vojáků.¹¹⁷ V uzavřených oblastech ostrova také probíhaly výstavby klíčových polygonů.¹¹⁸ Americká rozvědka hrubě podcenila schopnosti Sovětů. Nikdo totiž neočekával, že se Moskva odváží k tak riskantnímu kroku a umístí strategické zbraně nedaleko amerických hranic. Nicméně Washington nemohl ignorovat proudící informace o sovětské aktivitě, a proto v září začal aktivně shromažďovat zprávy o sovětském chování na Kubě.¹¹⁹

Tisková pozornost se také zaměřila na Kubu a snažila se přinášet svým čtenářům aktuální zprávy o kubánských událostech a atmosféře. Jako jeden z příkladů lze uvést článek novináře, jenž nějakou dobu pobýval na Kubě, ze 14. září „Dnešní Kuba: Revoluce ztrácí na rychlosti“. Ve své reportáži píše, že „... lidé jsou vůči narůstajícímu sovětskému vlivu apatičtí“, zajímají se spíše o to, co budou jíst.¹²⁰ Objevovaly se také opakované požadavky na obnovení Monroeové doktríny¹²¹, na uválení na Kubu dovozního embarga¹²² či na organizování světového bojkotu proti Kubě s cílem omezit sovětský tranzit¹²³. Právě v této době se Kennedyho administrativa vůči kubánskému ostrovu netěšila velké popularitě. Čelila kritice a v tisku jí byla vytvářena negativní image zejména ze strany republikánů.

¹¹⁵ „Soviet Says a U.S. Attack on Cuba Would Mean War“, *The New York Times* 38217 (1962): 1.

¹¹⁶ „Moscow Beats the Drums“, *The New York Times* 38217 (1962): 38.

¹¹⁷ S. Lavrenov a I. Popov, „Karibskij krizis: ...“.

¹¹⁸ V. Nálevka, *Karibská krize*, 69.

¹¹⁹ V. Veber, *Kubánská raketová krize*, 12–13.

¹²⁰ E. Tetlow, „A Picture of Cuba Today: Revolution Losing Steam“, *The New York Times* 38219 (1962): 1.

¹²¹ Zahraničně politická doktrína prezidenta USA Jamese Monroe byla vyhlášena 2. prosince 1823 podle níž se evropské mocnosti neměly právo zasahovat do záležitostí nezávislých států na území amerického kontinentu a Spojené státy americké budou jejich případné vojenské akce na území světadílu považovat za ohrožení svého míru a bezpečnosti. viz J. Raymond, „3 Senators Urge a Cuba Warning in Call-Up Plan“, *The New York Times* 38218 (1962): 1.

¹²² E.W. Kenworthy, „O.A.S. to Get Plan“, *The New York Times* 38219 (1962): 1.

¹²³ „Ship Boycott of Cuba Proposed by Curran“, *The New York Times* 38217 (1962): 17.

Kennedyho postupy vůči Castrovi a rozpínajícím se Sovětům byly označovány za nedostatečné, nebo dokonce slabé.¹²⁴

Přestože celá kubánská situace neboli „kubánský problém“, jak to označovali v *The New York Times*, byl trnem v americkém oku, deník nepoužíval vůči ní hanlivá označení. Největší kritice nepodléhala totiž Kuba jako taková, ale její vůdce Castro. Negativní či „anti-Castro“¹²⁵ postoj byl vyjadřován hlavně vůči jeho systému. Například ve svém projevu z 13. září Kennedy útočil jen na něj, jeho režim, který se odvrátil od svých sousedů, a jeho neschopnost vést domácí hospodářství.¹²⁶

Začátkem října byla vypracována zpráva, která potvrzovala rozmístění několika základů protivzdušných raket na kubánském ostrově. V tu dobu se také objevovaly první podezření o existenci strategických zbraní na Kubě. Ačkoliv tyto informace nebyly podložené, postačily k vyvolání znepokojení americké vlády a nasazení letounů U-2 pro monitorovací lety.¹²⁷

Mezitím se první říjnové články *The New York Times* věnované kubánskému problému zabývaly kubánskými emigranty „Miamští Kubánci vyžadují exilovou vládu“,¹²⁸ „Nový nájezd na Kubu slovy kubánského vyhnance“¹²⁹ a další podobné tituly sledující události v jejich komunitě. Na stránkách deníku stále pokračovala publikace článků, ve kterých Kennedyho politika podléhala kritice ze strany některých senátorů i předchozího prezidenta USA Dwighta Eisenhowera.¹³⁰ Zrající kubánský problém byl označen za „americkou noční můru“, která však byla úspěšně využívána ve volebních kampaních¹³¹ politiků.¹³²

Jak je již známo, 16. října 1962 byla americká vláda informována o přítomnosti sovětských jaderných raket na Kubě. Kennedy se rozhodl před Moskvou utajit, že Washington ví o jejich balistických raketách. Jednání, která probíhala v pracovně kabinetu Bílého domu, byla tajná a zcela izolovaná od masových médií.¹³³ A tak tomu i bylo. Novináři teprve od druhé poloviny října začali psát o shromáždění amerických vojenských sil

¹²⁴ The Press – The Press and Foreign Policy Crises, American Foreign Relations, přístup 10.3.2020, <https://www.americanforeignrelations.com/O-W/The-Press-The-press-and-foreign-policy-crises.html>

¹²⁵ T. Szulc, „Problem of Cuba How to Evolve a New Doctrine for New Times“, *The New York Times* 38228 (1962): 189.

¹²⁶ J.F. Kennedy, „Transcript of the President’s New Conference on Foreign and Domestic Matters“, *The New York Times* 38219 (1962): 12.

¹²⁷ V. Nálevka, *Karibská krize*, 74–75.

¹²⁸ „Cubans in Miami Call For a Regime in Exile“, *The New York Times* 38236 (1962): 20.

¹²⁹ E. Perlmutter, „New Raid on Cuba Reported by Exiles“, *The New York Times* 38246 (1962): 1.

¹³⁰ „Two Presidents“, *The New York Times* 38252 (1962): 37.

¹³¹ V roce 1962 probíhaly volby do Kongresu Spojených států amerických.

¹³² J. Reston, „Washington“, *The New York Times* 38247 (1962): 30.

¹³³ S. Lavrenov a I. Popov, „Karibskij krizis: ...“.

blízko Karibského moře, které však byly povolány již 16. října.¹³⁴ Titulky „Přítomnost eskadry letecké jednotky na Floridě jako odpověď Kubě“,¹³⁵ „Úderné letouny se hlásí ke službě na floridské bázi“¹³⁶ a „Námořní pěchota na Key Westu“,¹³⁷ poukazovaly na to, že to bylo považováno za součást cvičení.

K zahájení otevřeného konfliktu a zapojení médií do něj došlo 22. října, kdy prostřednictvím televizních a rozhlasových stanic před americkou a světovou veřejností vystoupil s projevem J. F. Kennedy.¹³⁸ Následující dny byly stránky *The New York Times* zaplaveny desítkami článků týkajících se kubánské problematiky. Nutné je upozornit, že před vypuknutím krize o kubánském tématu bylo v průměru publikováno sedm článků denně. Titulní strana z 23. října obsahovala velkými písmeny křičící titulek „USA uvalují na Kubu vojenskou blokádu kvůli objevení ofensivních raket; Kennedy je připraven na rozhodující boj se Sověty“.¹³⁹ Toto záhloví sdružovalo mnoho článků, jež interpretovaly prezidentův proslov a celou kubánskou situaci. Jeden z nich byl psán v duchu vyhrožování a rozkazování, že „jestli rakety nebudou demontovány“ a v případě narušení blokády a neuposlechnutí varovného signálu, „budou napadeny“ a „USA jsou připraveni riskovat válku“.¹⁴⁰ Druhý článek zas začínal prezidentovým tvrzením, že „Sověti lhali o svých záměrech vůči Kubě“ a „vystavují západní polokouli velkému nebezpečí“,¹⁴¹ což tomu tak z větší části bylo. V následujících číslech novin byly zveřejněné snímky zachycující raketové základny na Kubě.¹⁴²

Publikován byl také celý Kennedyho proslov, ve kterém se snažil nejen upozornit celý svět na vzniklý konflikt způsobený sovětskými aktivitami, ale také oslovit a povzbudit kubánský národ k vzpouře proti vládě. Kubánské vůdce označil za „loutky a agenty mezinárodního spiknutí“, kteří se odvrátili od kubánských ideálů a ze svých sousedů, tudíž Američanů, udělali nepřátele. Jeho řeč obsahovala také výzvu pro Chruščova, aby zastavil a ukončil „ilegální, bezohlednou a provokativní“ hrozbu světovému míru.¹⁴³

¹³⁴ V. Nálevka, *Karibská krize*, 83.

¹³⁵ „Squadron of Jets Sent to Florida in Reply to Cuba“, *The New York Times* 38254 (1962): 1.

¹³⁶ „Striking Force Jets Arrive for Service at Base in Florida“, *The New York Times* 38257 (1962): 16.

¹³⁷ „Marines at Key West“, *The New York Times* 38257 (1962): 16.

¹³⁸ V. Nálevka, *Karibská krize*, 94.

¹³⁹ „U.S. Imposes Arms Blockade on Cuba on Finding Offensive-Missile Sites; Kennedy Ready for Soviet Showdown“, *The New York Times* 38258 (1962): 1.

¹⁴⁰ J. Reston, „Ships Must Stop“, *The New York Times* 38258 (1962): 1.

¹⁴¹ A. Lewis, „President Grave“, *The New York Times* 38258 (1962): 1.

¹⁴² J.W. Finney, „Aerial Cameras Traced Cuban Missile Build-Up“, *The New York Times* 38259 (1962): 21.

¹⁴³ J.F. Kennedy, „Text of Kennedy’s Address on Moves to Meet the Soviet Build-Up in Cuba“, *The New York Times* 38258 (1962): 18.

Následující dny byly pro svět nejkritičtější. Na pozadí oněch dnů, kdy armádní sbory obou velmocí byly připraveny na případný střet a světový mír mezitím byl pokoušen různými nebezpečnými incidenty, probíhala korespondence mezi prezidentem USA a předsedou SSSR, která však nikam nevedla. Do problému se tedy zapojil generální tajemník OSN U Thant, který vyzval obě země k jednání a ukončení sporu. Moskva a Washington dospěly ke kompromisní dohodě ve dnech 27. a 28. října. Kreml se zde zavázal stáhnout veškeré své zbraně a vojáky z kubánského území pod dohledem OSN a Bílý dům naopak slíbil neinterventovat na Kubu a ukončit její blokádu. Americkým tajným dodatkem byl příslib stažení balistických raket z Turecka.¹⁴⁴ Probíhající dopisování mezi generálním tajemníkem OSN se státníky obou velmocí bylo průběžně publikováno s cílem alespoň částečně zmírnit veřejnou obavu.¹⁴⁵

Strach a panika z potenciální války byla však v americké společnosti částečně umocňována tiskem. Již na titulní stránce se čtenář 23. října mohl dočíst, že v případě nutnosti jsou USA „připraveny risknout válkou“,¹⁴⁶ „tato země se nezarazí před vojenskou akcí, aby ukončila“ hrozbu míru¹⁴⁷, a „útok na Kubu by znamenal válku“.¹⁴⁸ Použití daných slovních obrátů zřejmě splnilo svůj účel, jelikož v americké společnosti vypukla nákupní horečka a do provozu se začaly dávat do té doby zavřené protiatomové kryty.¹⁴⁹ Téma kubánská krize se ve washingtonských společenských debatách umístilo na předních příčkách. Lidé se místo standartního uvítání rovnou ptali, zda se dotýčný nedoschl o nějakých novinkách.¹⁵⁰ Kvůli proudícím dotazům, které byly způsobeny tehdejší napjatou atmosférou, bylo Ministerstvo obrany nuceno vydat zprávu o programu civilní ochrany, ve které informovalo veřejnost o stavu protiatomových krytů.¹⁵¹

„USA a Sovětský svaz dospěly k dohodě o Kubě; Kennedy akceptoval Chruščovův slib o odstranění raket pod dohledem OSN“¹⁵² stálo velkými písmeny 29. října na titulní stránce *The New York Times*. Čtenáři konečně mohli klidně vydechnout a zahnat hrůzné obavy o možném vypuknutí války. Americký prezident obdržel pochvalu za jeho „pevnost“, která zjevně vedla k urovnání kubánské krize.¹⁵³ Západní Evropa se připojila ke gratulacím

¹⁴⁴ V. Veber, *Kubánská raketová krize*, 15–16.

¹⁴⁵ V. Nálevka, *Karibská krize*, 113.

¹⁴⁶ J. Reston, „Ships Must Stop“, 1.

¹⁴⁷ A. Lewis, „President Grave“, 1.

¹⁴⁸ S. Topping, „Moscow Says U.S. Holds „Armed Fist“ Over Cuba“, *The New York Times* 38258 (1962): 1.

¹⁴⁹ V. Nálevka, *Karibská krize*, 110.

¹⁵⁰ „Stores in Catipal Find no Panic“, *The New York Times* 38261 (1962): 18.

¹⁵¹ „Pentagon Issues Shelter Report“, *The New York Times* 38261 (1962): 1.

¹⁵² „U.S. and Soviet Reach Accord on Cuba; Kennedy Accepts Khrushchev Pledge to Remove Missiles under U.N. Watch“, *The New York Times* 38264 (1962): 1.

¹⁵³ „Capital Praises Kennedy’s Stand“, *The New York Times* 38264 (1962): 21.

a prohlásila, že považuje sovětské stažení za ohromné vítězství Spojených států a napsala, že „Na Západě se prezident Kennedy v této krizi ukázal jako hrdina. Premiér Chruščov se ale také dočkal chvály. Premiér Chruščov se ale také dočkal chvály“.¹⁵⁴ Již z těchto výroků lze vyvodit, že v západním světě byly velké zásluhy v urovnání konfliktu připisovány americké vládě a prezidentu Kennedymu, jehož „pevná, ale obratná ruka ... zvýšila důvěru a respekt spojenců“.¹⁵⁵

Během prvních listopadových dnů americký tisk detailně pozoroval naplnění sovětského slibu o likvidaci raket na kubánském ostrově. Jedním ze závazků demontáže byla následná kontrola splnění daných požadavků,¹⁵⁶ avšak Castro pod žádným nátlakem nepovolil inspekci na svém území.¹⁵⁷ Na titulních stránkách si čtenáři mohli hned všimnout titulku jako „Castro couvá před inspekci“¹⁵⁸ a „Castro odmítá jakoukoli inspekci, říká, že rakety byly odstraněny“¹⁵⁹. Ve svém proslovu z 2. listopadu však Kennedy uklidnil společnost poskytnutím informací, že podle leteckých snímků pořízených nad kubánským ostrovem byly sovětské raketové základny demontovány.¹⁶⁰ Ve dnech 5. až 9. listopadu byly odvezeny všechny rakety středního doletu z kubánského území.¹⁶¹

Po zanalyzování vybraných článků amerického *The New York Times* v kontextu literatury věnující se tématu lze říct, že publikace zahrnující osvětlení kubánské krize byly psány z větší části objektivně a historicky přesně. Ovšem ani tento tisk se neobešel bez takových zpravodajských článků, které by v sobě neměly informace manipulující s veřejným míněním. Během kubánské krize se na stránkách deníku objevoval převládající nepřátelský obraz SSSR, který přímo do očí lhal o svých záměrech vůči Kubě a vystavil západní polokouli velkému nebezpečí. V článcích *The New York Times* byly Spojené státy prezentovány jako velická země, která nemá strach a nezastaví se před vojenskou akcí, aby ukončila existující hrozbu a pokusila se nastolit světový mír. Západní tisk podrobil událost v Karibském moři, stejně jako mnoho jiné mezinárodní události, analýze, která definovala sovětské stažení z Kuby jako porážku pro Sovětský svaz, a jako vítězství pro Spojené státy.

¹⁵⁴ The Associated Press, „Europeans Hail Kennedy as hero“, *The New York Times* 38265 (1962): 1.

¹⁵⁵ M. Frankel, „Impact on the Cold War“, *The New York Times* 38270 (1962): 205.

¹⁵⁶ V. Nálevka, *Karibská krize*, 128.

¹⁵⁷ V. Veber, *Kubánská raketová krize*, 17.

¹⁵⁸ „Castro is Balking at Inspection“, *The New York Times* 38267 (1962): 1.

¹⁵⁹ „Castro Refuses any Inspections, Says Rockets are Being Removed“, *The New York Times* 38268 (1962): 1.

¹⁶⁰ T. Szulc, „Speech to Nation“, *The New York Times* 38269 (1962): 1.

¹⁶¹ S. Lavrenov a I. Popov, „Karibskij krizis: ...“.

4. Srovnání zjištěných informací

Po provedení detailní analýzy vybraných článků sovětského deníku *Pravda* a amerického deníku *The New York Times* bylo zodpovězeno na dílčí výzkumné otázky položené v úvodu. Nyní lze na základě zjištěných dat provést cílovou komparaci, která porovná prezentaci kubánské krize v obou denících.

První otázka zněla, jaký postoj zaujímaly deníky v popisování Kuby před vypuknutím jaderné krize? Kubánská republika na stránkách sovětské *Pravdy* vystupovala jako „malá“, „hrdinská“ a „bratrská“ země, které SSSR měl povinnost pomoci a ochránit její revoluční cestu k socialismu. Již většina zkoumaných titulků týkajících se Kuby jasně mluvila o plné sovětské podpoře kubánskému boji proti „imperialistickým“ a „agresivním“ Spojeným státům. Na opačné straně konfliktu i přesto, že kubánská krize byla pro americkou společnost trnem v oku, články *The New York Times* vůči Kubě nepoužívaly nevhodná označení. Kritice a útokům podléhal spíše její vůdce Castro, a to jak ze strany vládních zástupců, tak ze strany kubánských exulantů. Již na začátku komparace lze zaznamenat jistý rozdíl v prezentování kubánské krize sovětským a americkým čtenářům.

Druhá otázka měla za cíl zjistit, jakým způsobem došlo k odhalení přítomnosti sovětských raket na kubánském teritoriu? Moskva se celou dobu snažila skrývat probíhající operaci Anadyr, jak před světem, tak před svými občany, což se ze začátku náramně dařilo. Jakékoliv náznaky podezření kvůli zvýšené sovětské aktivitě v oblasti Kuby odbíjela výsměchem z paranoidních představ a nekonečným tvrzením, že na kubánský ostrov byla posílána technika na zlepšení ekonomiky státu a zbraně určené na její obranu. Ani při přímé konfrontaci na zasedání OSN Kreml nechtěl oficiálně přiznat přítomnost svých jaderných raket na Kubě. V *Pravdě* se čtenáři mohli dočíst jen to, že sovětské zbraně označují za ofenzivní pouze Spojené státy. Sovětští čtenáři tak nadále přetrvávali v nevědomí a považovali Washington za lháře a bezdůvodného agresora.

Spojené státy teprve v září 1962 začaly s vážností vnímat přetrvávající podezření vůči sovětské aktivitě kolem Kuby. Později to vedlo k odhalení přítomnosti sovětských raket středního doletu na kubánském ostrově. Veřejnost však byla o daném objevu informována až o několik dnů později. Americký deník seznámil své čtenáře s touto skutečností prostřednictvím publikace Kennedyho proslovu, ve kterém mluvil o odhalení sovětských raket, a zveřejněním leteckých snímků v dalších číslech zachycujících raketové základny na Kubě.

Další výzkumnou otázkou bylo, jak přistupovaly deníky k zpracování otázky potenciální jaderné války? Během nejkrizovějších říjnových dnů, kdy jeden incident střídal druhý, stránky *Pravdy* nenaháněly strach ani paniku z možného vypuknutí války. Žurnalisté deníku naopak uklidňovali své čtenáře ujištěním, že „mírumilovná“ politika SSSR se snaží udělat vše proto, aby urovnala konflikt prostřednictvím dialogu. Nicméně v USA byla situace úplně jiná, což bylo zřejmě způsobeno tím, že nedaleko amerických hranic byly rozmístěné jaderné rakety, které mohly zasáhnout důležitá americká města. Pocit hrozby z možného vypuknutí války byl částečně umocňován i ze strany tisku skrz použití takových slovních spojení, jako jsou „ohrožení světového míru“ či „připravenost na válku“. Sice je možné, že autoři článků chtěli spíše povzbudit své čtenáře, že jejich vlast je na takovou možnost připravena, panika však ve společnosti stejně narůstala.

Poslední otázka hledala ve vybraných člancích toho, komu byly připisovány zásluhy za vyřešení jaderného konfliktu. Krize byla nakonec zažehnána kompromisní dohodou, na jejímž prosazení měl podle sovětského deníku obrovský podíl sovětský předseda Chruščov. Sovětská *Pravda* neustále kladla ve svých publikacích důraz na připisování zásluh za odvrácení světové války „mírumilovné politice sovětské vlády“. Stejně jako v *Pravdě*, tak i na stránkách amerického *The New York Times*, byly větší zásluhy připisovány vlastní vládě a hlavně „pevnosti“ prezidenta Johna Kennedyho.

Publikace ze sovětské *Pravdy* a amerického *The New York Times* osvětlující kubánskou krizi nebyly ani v jedné zkoumané otázce shodné. Americký deník se snažil zachovat objektivnost a podávat získané informace s co největší přesností, kdežto sovětský deník byl zcela pohlcen sovětskou propagandou, a naopak uchyloval se k zamlčování informací. Nicméně lze říct, že oba deníky pevně stály za politikou své vlády, i když v jednu chvíli byl americký prezident pod palbou kritiky, nakonec jeho následující kroky byly společností i tiskem jenom vítány.

Závěr

Kubánská krize byla jedním z nejzávažnějších konfliktů studené války, ke kterému vedly velmocenské ambice dvou supervelmocí rozšířit své sféry vlivů, v důsledku čehož mohla vypuknout světová válka s použitím jaderných zbraní. Spojené státy si ani nedokázaly představit, že se jejich sovětský rival odváží k takovému dobrodružství a tajně propašuje jaderné rakety na Kubu, která je tak blízko americkým hranicím. Pro Sovětský svaz, a hlavně pro jeho vedení, se tato akce prováděla ve znamení vyrovnání sil ve strategickém rozmístění jaderných zbraní ve světě. Masmédia v SSSR a USA se aktivně začala zabývat danou událostí po zveřejnění leteckých snímků zachycujících sovětské rakety na kubánském území v americkém deníku *The New York Times*. Sovětské noviny *Pravda* však nikdy oficiálně nepřiznaly přítomnost sovětských ofenzivních raket na území Kuby. Oba deníky se ve své podstatě snažily reflektovat probíhající krizi ve prospěch své vlasti a vládních postupů. Ačkoliv na stránkách *The New York Times* to vypadalo méně nápadně nežli u vládních novin *Pravda*.

Ačkoliv při porovnávání článků nebyly naleznuty stejné prvky v popisování kubánské krize, tak i přes rozdílnost řízení těchto novin, státní noviny *Pravda* a nezávislé noviny *The New York Times*, se obě tiskoviny během říjnového napětí 1962 přikláněly ke stejným nástrojům při ovlivňování veřejného mínění. Jednalo se především o propagandistické nástroje podporující správnost vlastní politické filozofie, vytváření a udržování nepřátelského obrazu druhé velmoci a definování přítele a nepřítele nastalé situace.

Na závěr lze říct, že tiskové zpravodajství sehrálo nemalou roli v osvětlení kubánské krize. Tisk se snažil přizpůsobovat atmosféře na politické scéně a přenášet ji pak na své čtenáře. Tak například během stupňování napětí byly médií používány velké a zvučné slogany, které naváděly potřebnou náladu, a mnohdy to splnilo svůj účel v podobě nákupní horečky v USA či demonstrací proti agresi imperialistů v SSSR. Později během uklidnění konfliktu naopak média mezi prvními poskytovala svým čtenářům dobré zprávy. Hromadné sdělovací prostředky v rámci svých možností informovaly své publikum téměř o každé události, která byla součástí kubánské krize.

Summary

Cuban Missile crisis was the most dangerous conflict of the Cold War time. It was caused by an ambition of two superpowers to extend their spheres of influence which almost brought to another world war, however, in this time with using the nuclear weapons. The United States could not even imagine that its Soviet rival would make such an adventure with smuggling their nuclear missiles into Cuba, which lies nearby American borders. For the Soviet Union, and especially for its leader, this action was made in a symbol of balance of power agenda in deploying strategic weapons around the world. Mass media in USSR and USA started to actively follow up the crisis after the American newspaper *The New York Times* published aerial photos which showed Soviet missiles on the Cuban territory. Soviet newspaper *Pravda*, however, never officially admitted the presence of Soviet offensive missiles in Cuba. Both newspapers tried to reflect ongoing crisis in behalf of their own country and government actions. Even though on the pages of *The New York Times* it looked less noticeable than on the pages of government's *Pravda*.

During comparison of articles there were not found the same element in narration of Cuban crisis, however, despite their difference in control, state's newspaper *Pravda* and independent newspaper *The New York Times*, they used the same tools for influencing public opinion. For example, there were used propagandistic tools that supported rightness of their political philosophy, making and maintaining the enemy image of another superpower and defining a friend and an enemy in this situation.

In conclusion, during writing the work there was confirmed that mass media had pivotal role during escalation as well as calming of political conflict. During escalation media likely used large and sounding slogans for making rightful atmosphere in the society. Often it fulfilled the purpose and for example in the USA it caused a shopping spree and in the USSR demonstration against the aggression of imperialists. Later during the calming of the conflict media were among the first who provided good news to their readers. Print adapted to the atmosphere of political scene. Mass media informed, to the extent possible, their readers about almost every Cuban crisis affair.

Použitá literatura

Primární zdroje

Pravda 1962

- „Blгодарim Sovětskoe pravitel'stvo“. *Pravda* 307 (1962): 3.
- „Čelovečestvo privetstvuet miroljubivye šagi Sovetskogo pravitel'stva“. *Pravda* 303 (1962): 3.
- „Mudraja i realističeskaja politika pravitel'stva SSSR“. *Pravda* 302 (1962): 3.
- „Mudroe rešenje“. *Pravda* 303 (1962): 3.
- „My s toboj, Kuba“. *Pravda* 299 (1962): 5.
- „Narody osuždajut agressivnye zamysly SŠA protiv Kuby“. *Pravda* 256 (1962): 2.
- „Narody otvergajut agressivnuju politiku SŠA“. *Pravda* 300 (1962): 3.
- „Plany agresorov sorvany“. *Pravda* 303 (1962): 3.
- „Preduprežděnije agresoram“. *Pravda* 256 (1962): 1.
- „Razum dolžen vostoržestvovat“. *Pravda* 299 (1962): 1.
- „Razum dolžen vostoržestvovat“. *Pravda* 299 (1962): 1.
- „Ruki proč' ot Kuby!““. *Pravda* 301 (1962): 5.
- „Sorvat' prestupnyye zamysly vragov mira“. *Pravda* 297 (1962): 1.
- „Sosredotočenie amerikanskich vooružonnyh sil v karibskom more“. *Pravda* 296 (1962): 3.
- „Vse sovetskie ludi – na storoně Kuby“. *Pravda* 257 (1962): 1.
- „Zajavlenie sovetskogo pravitel'stva“. *Pravda* 297 (1962): 1.
- Castro, R. „Sovetskij sojuz predotvratil razvjazyvanie mirovoj vojny“. *Pravda* 303 (1962): 1.
- Gromyko, A. A. „Dolg OON – vozdvignut' neodolimuju pregradu vojne“. *Pravda* 287 (1962): 1.
- Gromyko, A. A. „Obuzdat' agresorov, obespečit' mir na zemle“. *Pravda* 266 (1962): 4–5.
- Chruščov, N. S. „Poslanie Predsedatelja Soveta Ministrov SSSR N. S. Chruščova Prezidentu SŠA D. Kennedi“. *Pravda* 302 (1962): 1.
- Chruščov, N. S. „Prezidentu SŠA D. Kennedi“. *Pravda* 301 (1962): 1.
- Korionov, V. „Maska sorvana“. *Pravda* 299 (1962): 5.
- Kraminov, D. „Meždunarodnoe obozrenie“. *Pravda* 288 (1962): 2.
- Nekrasov, V. „Meždunarodnoe obozrenie“. *Pravda* 260 (1962): 3.
- TASS. „Pokončit' s politikoj provokacij“. *Pravda* 255 (1962): 1–2.
- Vorošilov, K. „Dělo velikogo oktjabrja živjot i pobeždaet“. *Pravda* 307 (1962): 4–5.
- Zorin, V. A. „Ustranit' ugrozu vojny“. *Pravda* 298 (1962): 1–2.

Žukov, J. a V. Maevskij. „S poziciji razuma“. *Pravda* 303 (1962): 3.

The New York Times 1962

„Capital Praises Kennedy’s Stand“. *The New York Times* 38264 (1962): 21.

„Castro is Balking at Inspection;“. *The New York Times* 38267 (1962): 1.

„Castro Refuses any Inspections, Says Rockets are Being Removed“. *The New York Times* 38268 (1962):1.

„Cubans in Miami Call For a Regime in Exile“. *The New York Times* 38236 (1962): 20.

„Marines at Key West“. *The New York Times* 38257 (1962): 16.

„Moscow Beats the Drums“. *The New York Times* 38217 (1962): 38.

„Pentagon Issues Shelter Report“. *The New York Times* 38261 (1962): 1,18.

„Ship Boycott of Cuba Proposed by Curran“. *The New York Times* 38217 (1962): 17.

„Soviet Says a U.S. Attack on Cuba Would Mean War;“. *The New York Times* 38217 (1962): 1.

„Squadron of Jets Sent to Florida in Reply to Cuba“. *The New York Times* 38254 (1962): 1,3.

„Stores in Catipal Find no Panic“. *The New York Times* 38261 (1962): 18.

„Striking Force Jets Arrive for Service at Base in Florida“. *The New York Times* 38257 (1962): 16.

„Two Presidents“. *The New York Times* 38252 (1962): 37.

„U.S. and Soviet Reach Accord on Cuba; Kennedy Accepts Khrushchev Pledge to Remove Missiles under U.N. Watch“. *The New York Times* 38264 (1962): 1.

„U.S. Imposes Arms Blockade on Cuba on Finding Offensive-Missile Sites; Kennedy Ready for Soviet Showdown“. *The New York Times* 38258 (1962): 1.

Finney, J. W. „Aerial Cameras Traced Cuban Missile Build-Up“. *The New York Times* 38259 (1962): 21.

Frankel, M. „Impact on the Cold War“. *The New York Times* 38270 (1962): 205.

Kennedy, J. F. „Text of Kennedy’s Address on Moves to Meet the Soviet Build-Up in Cuba“. *The New York Times* 38258 (1962): 18.

Kennedy, J. F. „Transcript of the President’s New Conference on Foreign and Domestic Matters“. *The New York Times* 38219 (1962): 12.

Kenworthy, E. W. „O.A.S. to Get Plan“. *The New York Times* 38219 (1962): 1,13.

Lewis, A. „President Grave“. *The New York Times* 38258 (1962): 1,18.

Perlmutter, E. „New Raid on Cuba Reported by Exiles“. *The New York Times* 38246 (1962): 1,3.

Raymond, J. „3 Senators Urge a Cuba Warning in Call-Up Plan“. *The New York Times* 38218 (1962): 1,4.

Reston, J. „Ships Must Stop“. *The New York Times* 38258 (1962): 1,19.

Reston, J. „Washington“. *The New York Times* 38247 (1962): 30.

Szulc, T. „Problem of Cuba How to Evolve a New Doctrine for New Times“. *The New York Times* 38228 (1962): 189.

Szulc, T. „Speech to Nation“. *The New York Times* 38269 (1962): 1,7.

Tetlow, E. „A Picture of Cuba Today: Revolution Losing Steam“. *The New York Times* 38219 (1962): 1,14.

The Associated Press. „Europeans Hail Kennedy as hero“. *The New York Times* 38265 (1962): 1,14.

Topping, S. „Moscow Says U.S. Holds „Armed Fist“ Over Cuba“. *The New York Times* 38258 (1962): 1,18.

Sekundární zdroje

Dennis, E. E. „Images of the Soviet Union in the United States: Some Impressions and an Agenda for Research“. V *Beyond the Cold War, Soviet and American Media Images*, ed. E. E. Dennis et al. London: Sage Publications, 1991.

Fursenko, A. *Bezumnij risk: sekretnaja istorija Kubinskogo raketnogo krizisa 1962 g.* Moskva: Rosspen, 2006.

Jirák, J. a B. Köpplová. *Masová Média*. Praha: Portál, 2015.

Kennedy, R. F. *Třináct dní: vzpomínky na kubánskou raketovou krizi*. Praha: Paseka, 1999.

Nálevka, V. *Horké krize studené války*. Praha: Vyšehrad, 2010.

Nálevka, V. *Karibská krize*. Praha: ISV nakladatelství, 2001.

Volkovskij, N. L. „Osobnosti informacionnogo obespečenija sovětských i rossijskich vojsk v lokálních vojnach i vooružjonych konfliktach vtoroj poloviny XX v.“. V *Istorija informacionnych vojn časť 2*. Sankt Petěrburg: Izdatel'stvo „Poligon“, 2003.

Elektronické zdroje

American Foreign Relations. The Press – The Press and Foreign Policy Crises. Přístup 10.3.2020.

<https://www.americanforeignrelations.com/O-W/The-Press-The-press-and-foreign-policy-crises.html>

Khrushchev, S. „How my father and president Kennedy saved the world“. *American Heritage* 53 (2002). Přístup 12.11.2019.

<https://www.americanheritage.com/how-my-father-and-president-kennedy-saved-world?page=8>

Krečetnikov, A. „100 let „Pravdě“: gazeta, kakoj bol'she ne budet“. BBC, Moskva. Přístup 9.2.2020.

https://www.bbc.com/russian/russia/2012/05/120417_pravda_jubilee

Kuskova, S. Osvešenie Karibskoho krizisa amerikanskimi i sovětskimi gazetami. Staženo 1.2.2020.

<http://www.mediaalmanah.ru/upload/iblock/344/40-47-6.16.pdf>

Lavrenov, S. a I. Popov. „Karibskij krizis: mir na grani katastrofy“. V *Sovetskij sojuz v lokal'nyh vojnach i konfliktach*. Militera Vojennaja literatura. Přístup 12.11.2019.

http://militera.lib.ru/h/lavrenov_popov/10.html

Michajlov, S. A. „Istorija stanovlenija i razvitija amerikanskoj žurnalistiki“. V *Žurnalistika Sojedinjonnyh Štatov Ameriki*. Přístup 4.2.2020.

<http://evartist.narod.ru/text6/01.htm>

Sitnikova, E. L. Rol' SMI v procese evoljucii obraza SSSR v SŠA v gody prezidentství G. Trumena. Rossijskij gosudarstvennyj social'nyj universitet filial v g. Voroneže. Staženo 10.2.2020.

<https://cyberleninka.ru/article/n/rol-smi-v-protseesse-evolyutsii-obraza-sssr-v-ssha-v-gody-prezidentstva-g-trumena>

Smith, T. W. „Trends: The Cuban Missile Crisis and U.S. Public Opinion“. *The Public Opinion Quarterly* 2 (2003): 265–293. Staženo 2.3.2020.

<https://www.jstor.org/stable/3521635>

Stafford, A. „The Role of the Media During the Cold War“. E-International relations students. Přístup 14.1.2020.

<https://www.e-ir.info/2013/10/26/the-role-of-the-media-during-the-cold-war/>

Veber, V. „Kubánská raketová krize 1962“. *Paměť a dějiny* 6 (2012): 3–17. Staženo 12.11.2019. <https://www.ustrcr.cz/data/pdf/pamet-dejiny/pad1203/003-017.pdf>

Vyžanova, D. O. Sovetskije SMI kak obrazec propagandy dlja sovremennosti. Tambovskij universitet imeni G.R. Deržavina. Staženo 11.2.2020.

<http://www.tsutmb.ru/nauka/internet-konferencii/2016-zhurnalistika-v-sovremennom-media/1/vyshanova.pdf>

TEZE BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno:

Kamilja Filipchenko

E-mail:

kamilja.f@seznam.cz

Studijní obor:

Mezinárodní teritoriální studia

Semestr a školní rok zahájení práce:

5. semestr 2019/2020

Semestr a školní rok ukončení práce:

6. semestr 2019/2020

Vedoucí bakalářského semináře:

PhDr. Oldřich Tůma, Ph.D.

Vedoucí práce:

Mgr. Miroslava Jasenčáková

Název práce:

Kubánská krize na stránkách Pravdy a The New York Times

Charakteristika tématu práce (max. 10 řádek):

Bakalářská práce si klade za cíl provést komparaci soudobých článků osvětlující kubánskou krizi ze sovětské Pravdy a amerického The New York Times. Jedná se o přední deníky dvou supervelmocí období tzv. studené války – Sovětského svazu a Spojených států. Kubánská krize je označována za vrchol napětí mezi představiteli proti sobě stojících politických táborů, jenž málem vrhnul svět do propasti jaderné války. Prostřednictvím krátkého shrnutí historického kontextu tehdejší kubánské situace a vzájemných vztahů Kuby se dvěma supervelmocemi, a poté rozborem fungování hromadného tisku v době studené války budou následně na základě předem položených dílčích výzkumných otázek detailně rozebrány soudobé články vybraných deníků. Novým přínosem této práce do problematiky kubánské jaderné krize bude právě srovnání, jakým způsobem vybrané tiskoviny informovaly vlastní širokou veřejnost o probíhajícím válečném napětí v Karibském moři.

Zdůvodnění úprav a změn tématu od zadání projektu do odevzdání práce (max. 10 řádek):

Téma bakalářské práce nebylo od zadání projektu do odevzdání práce změněno, došlo pouze k jeho rozšíření. S cílem úspěšného provedení komparace byly stanoveny dílčí výzkumné otázky. Rovněž bylo rozšířeno zkoumané období z původně nejvyhrocenějších říjnových dnů na období před vypuknutím konfliktu do jeho ukončení.

Struktura práce (hlavní kapitoly obsahu):

1. Historický kontext
 - 1.1. Kuba
 - 1.2. Kubánsko-sovětské vztahy
 - 1.3. Kubánsko-americké vztahy
 - 1.4. Krizové dny
2. Tisk v době studené války
3. Kubánská krize v tisku
 - 3.1. Kubánská krize na stránkách Pravdy
 - 3.2. Kubánská krize na stránkách The New York Times
4. Srovnání zjištěných informací

Prameny a literatura (výběrová bibliografie, max. 30 hlavních titulů):**Primární zdroje:**

1. Pravda 1962.
2. The New York Times 1962.

Sekundární zdroje:

1. Fursenko, A. *Bezumnýj risk: sekretnaja istorija Kubinskogo raketnogo krizisa 1962 g.* Moskva: Rosspen, 2006.
2. Jiráček, J. a B. Köpplová. *Masová Média.* Praha: Portál, 2015.
3. Kennedy, R. F. *Třináct dní: vzpomínky na kubánskou raketovou krizi.* Praha: Paseka, 1999.
4. Nálevka, V. *Horké krize studené války.* Praha: Vyšehrad, 2010.
5. Nálevka, V. *Karibská krize.* Praha: ISV nakladatelství, 2001.

Elektronické zdroje:

1. Lavrenov, S. a I. Popov. „Karibskij krizis: mir na grani katastrofy“. V *Sovetskij sojuz v lokal'nych vojnach i konfliktach.* Militera Vojennaja literatura. Přístup 12.11.2019. http://militera.lib.ru/h/lavrenov_popov/10.html
2. Veber, V. „Kubánská raketová krize 1962“. *Paměť a dějiny* 6 (2012): 3–17. Staženo 12.11.2019. <https://www.ustrcr.cz/data/pdf/pamet-dejiny/pad1203/003-017.pdf>

Podpis studenta a datum

Kamilya Filipchenko, 20.5.2020

Schváleno	Datum	Podpis
Vedoucí práce		
Vedoucí bakalářského semináře		
Garant oboru		